

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до організації дипломування
та виконання дипломних робіт**

*(для студентів усіх форм навчання і слухачів другої вищої освіти,
освітнього рівня «Спеціаліст», спеціальності 051 – Економіка)*

Харків – ХНУМГ ім. О. М. Бекетова – 2017

Методичні вказівки до організації дипломування та виконання дипломних робіт (для студентів усіх форм навчання і слухачів другої вищої освіти, освітнього рівня «Спеціаліст», спеціальності 051 – Економіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: А. Є. Ачкасов, Н. І. Склярук, А. В. Ковалевська, Г. І. Базецька. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 58 с.

Укладачі: д-р екон. наук, проф. А. Є. Ачкасов,
канд. екон. наук, доц. Н. І. Склярук,
канд. екон. наук, доц. А. В. Ковалевська,
канд. екон. наук, доц. Г. І. Базецька

Рецензенти:

В. Б. Родченко, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

В. О. Тимофєєв, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедрою економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки

*Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства,
протокол № 2 від 02.10.2013 р.*

ЗМІСТ

Загальні положення	4
1 Мета і задачі дипломної роботи	5
2 Структура дипломної роботи	8
3 Організація дипломного проектування	14
4 Тематика дипломних робіт	17
5 Завдання на розробку дипломної роботи	18
6 Робота над матеріалом	19
7 Контроль за виконанням дипломної роботи	20
8 Структура і зміст розділів дипломної роботи	21
8.1 Загальні вимоги	21
8.2 Структура і зміст першого розділу	21
8.3 Структура і зміст другого розділу	22
8.4 Структура і зміст третього розділу	25
8.5 Структура і зміст четвертого розділу	25
9 Основні вимоги щодо оформлення роботи	26
10 Виконання дипломної роботи із застосуванням ПЕОМ	30
11 Підготовка до захисту дипломної роботи	30
12 Зміст відгуку керівника дипломної роботи	31
13 Зміст рецензії на дипломну роботу	31
14 Порядок захисту дипломної роботи	32
15 Критерії оцінювання дипломної роботи	33
Список рекомендованих джерел.....	36
Додатки	37
Додаток А. Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи ...	38
Додаток Б. Приклад оформлення листа завдання дипломної роботи	39
Додаток В. Приклад оформлення реферату	41
Додаток Г. Приклад оформлення змісту дипломної роботи	42
Додаток Д. Приклад оформлення вступу	43
Додаток Е. Приклади та правила оформлення структурних елементів дипломної роботи	44
Додаток Ж. Рекомендована тематика дипломних робіт	50

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Дипломна робота є завершальним етапом теоретичної підготовки економістів, які спеціалізуються в галузі економіки, організації та управління підприємствами як невиробничого, так і промислового комплексів. Вона є логічним відображенням усіх знань з фахових предметів, які були отримані студентами та слухачами спеціальності «Економіка підприємства» під час навчання. Дана робота має комплексний характер і пов'язана з використанням студентом (слухачем) усіх набутих знань, умінь та навичок зі спеціальних дисциплін. Нею передбачено систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності, які студент (слухач) успішно використовує при написанні дипломної роботи на кафедрі економіки підприємств міського господарства.

Дипломна робота – це основна підсумкова форма перевірки якості професійної підготовки фахівців у сфері економіки, що завершує процес навчання в Харківському національному університеті міського господарства. Це самостійна робота, виконана студентом (слухачем) у рамках обраного теоретично – практичного напрямку. Вона є кваліфікаційним документом, на підставі якого визначається рівень кваліфікації та здатність до самостійної роботи з галузі знань «Економіка і підприємництво» випускника Харківського національного університету міського господарства.

Робота є складовою державної атестації. На підставі підсумкової дипломної роботи визначається рівень теоретичної підготовки випускника, рівень його вмінь і уявлень, його готовність до роботи за фахом. Державна екзаменаційна комісія за результатами захисту роботи приймає рішення про присвоєння кваліфікації спеціаліста випускнику ВНЗ.

Дипломна робота – це кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці до організаційної, управлінської та виконавської функцій. Вона дає змогу підтвердити здатність фахівця до самостійної роботи за обраною спеціальністю.

Дипломна робота є теоретико-прикладним дослідженням, що має містити глибоке осмислення актуального організаційно-управлінського або соціально-економічного питання, а також обґрунтований проект практичного його розв'язання, який виконаний на базі ретельного аналізу діяльності конкретного об'єкта дослідження.

Під час підготовки дипломної роботи та її захисту студент-дипломник демонструє своє вміння використовувати набуті знання для розв'язання практичних задач.

Дані методичні вказівки визначають рекомендований зміст та порядок виконання дипломної роботи спеціаліста спеціальності «Економіка підприємства»).

Метою методичних вказівок є надання практичної допомоги студентам та слухачам у написанні ними дипломної роботи, розробка рекомендацій щодо написання дипломних робіт, що дозволить наблизити форму написання таких робіт до державних стандартів України.

Основою розробки рекомендацій є ДСТУ 3008-95 (документація, звіти у сфері науки і техніки) та внутрішніх вимог Університету.

У даних методичних вказівках пояснюється структура написання дипломної роботи, приводяться її основні розділи. Розкривається послідовність збирання, обробки та узагальнення матеріалу дослідження з теми дипломної роботи. В методичних вказівках визначено всі етапи, що необхідно виконати студенту (слухачу) для успішного написання та захисту дипломної роботи.

У вказівках дається відповідь на питання, що найбільш часто виникають під час дипломного проектування:

Які строки виконання роботи?

З яких частин складається дипломна робота?

Які основні змістовні вимоги до роботи та правила її оформлення?

Хто і де повинен підписувати дипломну роботу?

Коли необхідно подавати дипломну роботу на нормоконтроль та рецензування?

Які документи необхідно заповнювати для захисту дипломної роботи і як це робити?

Отже, дані методичні вказівки спрямовані надати студенту (слухачу) практичних рекомендацій щодо ходу написання, підготовки до захисту і захисту дипломної роботи.

1 МЕТА І ЗАДАЧІ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Основна мета дипломної роботи – систематизація, розширення і закріплення теоретичних і практичних знань за фахом і використання їх при вирішенні конкретних організаційних і виробничих завдань.

Метою виконання дипломної роботи є глибоке осмислення професійної проблеми, комплексне оволодіння матеріалом і методами самостійного дослідження, практичне застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань щодо вдосконалення господарської діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно:

- обґрунтувати актуальність теми дипломної роботи;
- провести огляд літературних джерел за темою роботи та узагальнити зібраний матеріал;

- надати характеристику об'єкта та предмета дослідження;
- проаналізувати умови функціонування предмета дослідження;
- дослідити одну чи кілька сторін діяльності предмета дослідження;
- професійно, грамотно і логічно висловлювати і економічно обґрунтовувати свої ідеї, узагальнювати результати досліджень;
- показати ступінь володіння економіко-математичними методами і засобами обчислювальної техніки в практичній роботі;
- показати високий ступінь підготовленості до самостійної теоретичної і практичної роботи;
- аргументувати висновки, обґрунтувати пропозиції і рекомендації.

Таким чином, цілями дипломного проектування є:

- систематизація, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із спеціальності та застосування їх під час вирішення конкретних прикладних задач;
- розвиток навичок самостійної дослідницької роботи й оволодіння методиками, що пов'язані з виконанням управлінських, виробничих функцій та типових задач діяльності.

Отже, метою дипломної роботи є організаційно-економічне і/або організаційно-технологічне проектування діяльності підприємства, окремих його підрозділів, розробка проектних рішень інноваційного характеру щодо вирішення економічних проблем певного господарчого суб'єкту, що ґрунтується на комплексному опануванні теоретичного матеріалу, аналітичних методів дослідження, організаційно-технологічних схем процесів, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних економічних проблем у напрямку спеціалізації.

Для досягнення зазначених цілей при виконанні роботи студенту (слухачу) необхідно:

- описати суть проблеми, шляхи і засоби її вирішення, відомі з дослідницької літератури, які застосовуються на практиці;
- виявити глибину володіння матеріалом, комплексність і не тривіальність бачення проблеми;
- показати вміння використовувати сучасні методи аналізу проблеми і техніку обґрунтування відносно вдосконалення існуючого стану чи синтезу нових рішень;
- провести всебічну діагностику ситуації із застосуванням сучасного інструментарію (ситуаційного аналізу, економічного аналізу, стратегічного аналізу, економіко-математичного моделювання тощо);
- написати та оформити пояснювальну записку і графічну частину роботи, що містить грамотно складений звіт;
- виконати всі етапи презентації своєї роботи.

Отже, студент (слухач) повинен вирішити у дипломній роботі наступні завдання:

- обґрунтувати актуальність та значущість обраної теми дипломної роботи в теорії та стосовно умов об'єкта дослідження;
- визначити мету і конкретні завдання дослідження;
- визначити об'єкт і предмет дослідження;
- проаналізувати існуючу нормотворчу, законодавчу базу стосовно об'єкта і предмета дослідження;
- провести огляд опублікованих за темою дослідження літературних джерел та узагальнити зібраний матеріал;
- проаналізувати особливості функціонування предмета дослідження, виявити закономірності;
- надати техніко-економічну характеристику об'єкта дослідження;
- вибрати метод (методику) проведення дослідження;
- повести аналіз виробничо-господарської діяльності об'єкта дослідження;
- обґрунтувати принципово нові або пристосувати існуючі економічні рішення до об'єкта дослідження;
- виконати техніко-економічне обґрунтування запропонованих рішень і сформулювати висновки.

Дипломна робота обов'язково має містити практичні рекомендації щодо удосконалення, покращення, раціоналізації господарської, виробничої, комерційної діяльності об'єкту дослідження.

При виконанні дипломної роботи необхідно враховувати такі загальні моменти:

- написання дипломної роботи є обов'язковим для всіх студентів (слухачів);
- самостійність написання дипломної роботи;
- добровільність вибору теми роботи;
- індивідуальність консультування керівником дипломного проектування кожного студента (слухача) за обраною темою роботи;
- студент (слухач) несе особисту відповідальність за своєчасність і якість виконання дипломної роботи.

За якість дипломної роботи, достовірність наведених даних, правильність розрахунків, висновків, а також за оформлення і подання роботи у встановлений термін відповідає автор дипломної роботи.

2 СТРУКТУРА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Студент виконує роботу протягом дванадцятого семестру відповідно до графіка ходу робіт (слухачі виконують роботу протягом п'ятого семестру). У встановлені терміни керівнику подається напрацьований матеріал з метою контролю ходу робіт і своєчасного корегування помічених недоліків. Закінчена пояснювальна записка здається керівнику за два тижні до терміну захисту роботи для заключної перевірки. Всі недоліки, виявлені керівником роботи, повинні бути усунені до подання роботи на підпис завідуючому кафедрою.

Процес дипломування передбачає проходження студентом (слухачем) два передзахисти – перший за місяць до захисту, другий – за 2 тижні до захисту.

Роботу умовно поділяють на:

вступну частину;

основну частину;

додатки.

Структурну схему дипломної роботи наведено на рис. 2.1.

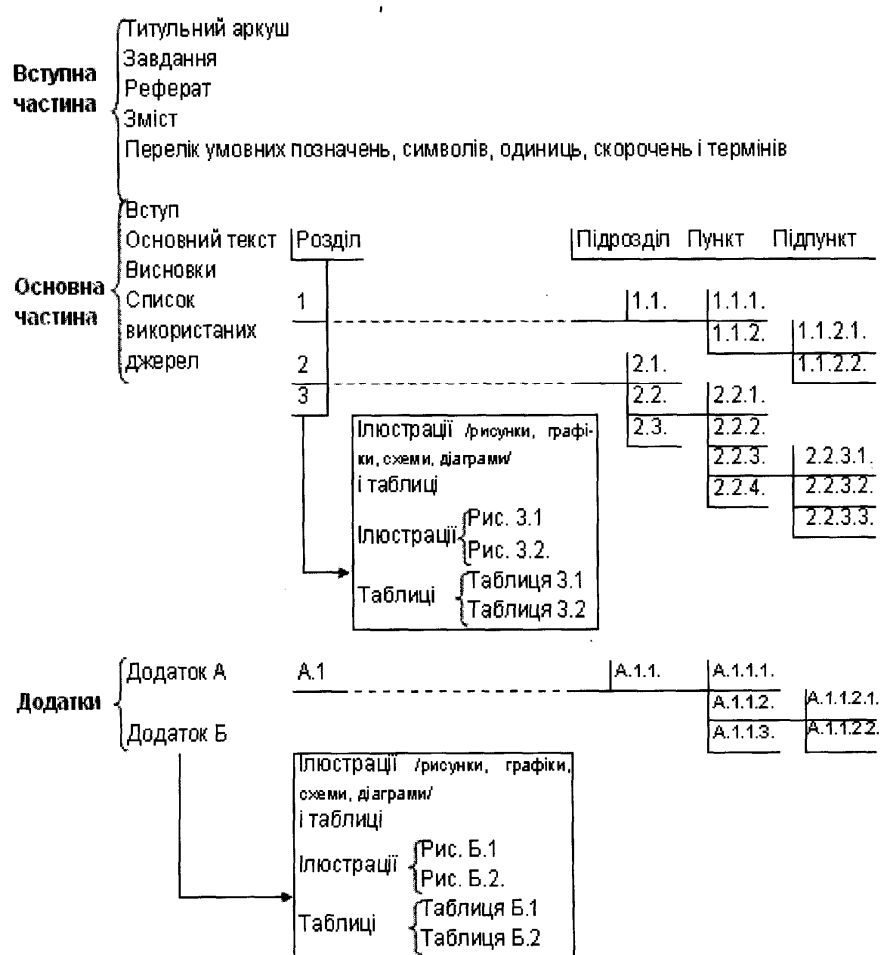

Рисунок 2.1 – Структурна схема дипломної роботи

Кваліфікаційна робота (проект) повинна містити наступні структурні елементи:
– титульний аркуш;

- завдання кафедри;
- реферат;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- перелік посилань;
- додатки (за необхідності).

Обсяг розрахунково-пояснювальної записки становить 100 - 110 стандартних сторінок формату А4 (поля: ліве – 25 мм, верхнє, нижнє – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм).

Структура пояснювальної записки (у сторінках):

- титульний аркуш;
- аркуш завдання на дипломну роботу;
- реферат українською мовою (1);
- реферат російською (або іноземною) мовою (1);
- зміст (1-2);
- перелік умовних позначень та скорочень (1);
- вступ (2-3);
- основна частина (80-90);
- висновки (3-5);
- перелік посилань (3-5);
- додатки (за необхідності; обсяг довільний).

Титульний аркуш і аркуш завдання на дипломну роботу стандартного зразка видаються профілюючою кафедрою. При оформленні титульного аркушу необхідно перевірити точну відповідність назви роботи наказу з дипломного проектування. Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи представлено в додатку А. Приклад оформлення аркушу завдання на дипломну роботу представлено в додатку Б. Завдання на виконання дипломної роботи є єдиним листом роботи, який містить відомості на обох боках.

Реферат має бути стислим інформаційним та складеним українською та однією з іноземних мов за такою формою:

- відомості про обсяг роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, кількість джерел у переліку посилань (всі дані приводять включно дані додатків);
- текст реферату;
- перелік ключових слів.

Текст реферату має відображати такі обов'язкові елементи:

- об'єкт дослідження;
- мета роботи;

- методи дослідження;
- результати та їх практичне значення;

Також в тексті реферату може міститися інформація стосовно:

- основних економічних характеристик і показників;
- міри впровадження;
- взаємозв'язок з іншими роботами;
- рекомендацій по використанню результатів роботи;
- області застосування;
- економічної ефективності;
- значущості роботи і висновків;
- прогнозних припущень про розвиток об'єкту дослідження.

Реферат за обсягом має бути не більше 500 слів і займати одну сторінку.

Ключові слова, важливі для розкриття суті роботи, вміщують після тексту реферату. Перелік ключових слів включає від 5 до 15 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами у називному відмінку в рядок через коми. Форма та приклад написання реферату відповідають ДСТУ 3008-95. У додатку В представлено приклад оформлення реферату на дипломну роботу.

Зміст розміщують безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки.

Зміст включає: перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності); вступ; послідовно подані назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів суті роботи; висновки; перелік посилань; найменування додатків. Також наводять номери сторінок, на яких починається викладення матеріалу елементів змісту. У додатку Г представлено приклад оформлення змісту. Зауважимо, що всі назви структурних елементів у тексті роботи мають повністю співпадати із тими, що винесені до змісту.

У переліку умовних позначень пояснюються всі прийняті в роботі малопоширені умовні позначення, символи, одиниці, скорочення і терміни. Незалежно від цього при першій появі цих елементів в тексті роботи наводять їх розшифровку.

У вступі необхідно охарактеризувати сучасний стан проблеми, що розробляється, показати її актуальність і практичну значущість для конкретного об'єкта дослідження. Вступ має містити відомості про об'єкт дослідження, мету роботи, методи дослідження, що застосовуються, отримані результати та їх аналіз.

У ньому необхідно відобразити:

- актуальність обраної теми дипломної роботи;
- мету і задачі, що вирішуються в дипломній роботі;
- підприємство, організацію чи установу, яка підлягала дослідженню;
- економіко-інформаційні процеси, що аналізуються;
- методики, що використовуються;
- практичну значущість отриманих результатів.

Мета і задачі дипломної роботи конкретизуються в залежності від її теми. Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення. В процесі формулювання мети дослідження визначається конкретний результат, на досягнення якого спрямована робота. Формулюється одним реченням. Не можна формулювати мету так: «Дослідити (вивчити, проаналізувати) певний процес (об'єкт, явище)», оскільки дослідження й аналіз — це не мета, а засоби її досягнення. Формулюючи мету, варто чітко зазначити, що саме автор прагне встановити, визначити, виявити, з'ясувати в своїй роботі.

Методи дослідження – це спосіб внутрішніх і зовнішніх дій дослідника у процесі проведення наукового дослідження. У вступі до роботи подається перелік методів дослідження, використаних для досягнення поставленої в роботі мети. При перерахуванні методів бажано стисло та змістовно визначити, для чого саме він був застосований. Це дасть змогу пересвідчитись в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Бажано у вступі відобразити практичне значення отриманих результатів. Для цього подається стислий перелік тих положень роботи (висновків, рекомендацій, пропозицій), які можуть бути використані у практичній діяльності.

Історичні довідки, опис раніше опублікованих робіт і загальновідомі положення у вступі не наводяться. Правила оформлення вступу та основні його змістовні елементи представлено в додатку Д.

Структура основної частини та інших розділів дипломної роботи детально розглянута нижче.

Висновки і пропозиції, що наводяться у окремому розділі дипломної роботи, є стислим викладенням підсумків проведеного дослідження. Саме тут коротко наводяться найбільш важливі теоретичні положення, які містять формулювання розв'язання проблеми, в тому числі елементи практичної значущості; узагальнюються результати аналізу та діагностики об'єкту дослідження за визначеним напрямом дослідження; подаються пропозиції щодо удосконалення напрямів діяльності підприємства, які досліджувалися в роботі. Висновки необхідно формулювати за кожним розділом та по роботі в цілому. Вони повинні містити такі слова: визначено, встановлено, запропоновано, розроблено, обґрунтовано, проаналізовано тощо.

Висновки по розділах формулюються як підсумкові ствердження, що виражають у короткій формі найбільш важливі результати (теоретичні та практичні) роботи, якій присвячений даний розділ.

Пропозиції щодо удосконалення роботи підприємства згідно з обраною темою роботи мають бути підтверджені відповідними результатами розрахунків, чітко сформульовані, мати конкретний характер, впливати із результатів дослідження і показувати, що дає підприємству застосування запропонованих рекомендацій, методик, моделей тощо.

У висновках необхідно відобразити, що було зроблено студентом (слухачем) у дипломній роботі, а також обґрунтувати доцільність розв'язання поставленої задачі і подати висновки економічного аналізу одержаних результатів. Саме тут необхідно узагальнити основні результати дослідження за окремими розділами роботи. Висновки складаються так, щоб їх матеріал можна було використати як текст доповіді на захисті.

Висновки по роботі розміщують безпосередньо після основної частини роботи на новій сторінці. На відміну від висновків по розділах, загальні висновки по роботі в цілому повинні відображати загальні результати вирішення проблеми. У них формулюються найважливіші теоретичні й практичні результати роботи, їх значення для потреб національної економіки, підприємств. У додатку Е представлено вимоги до оформлення висновків по роботі.

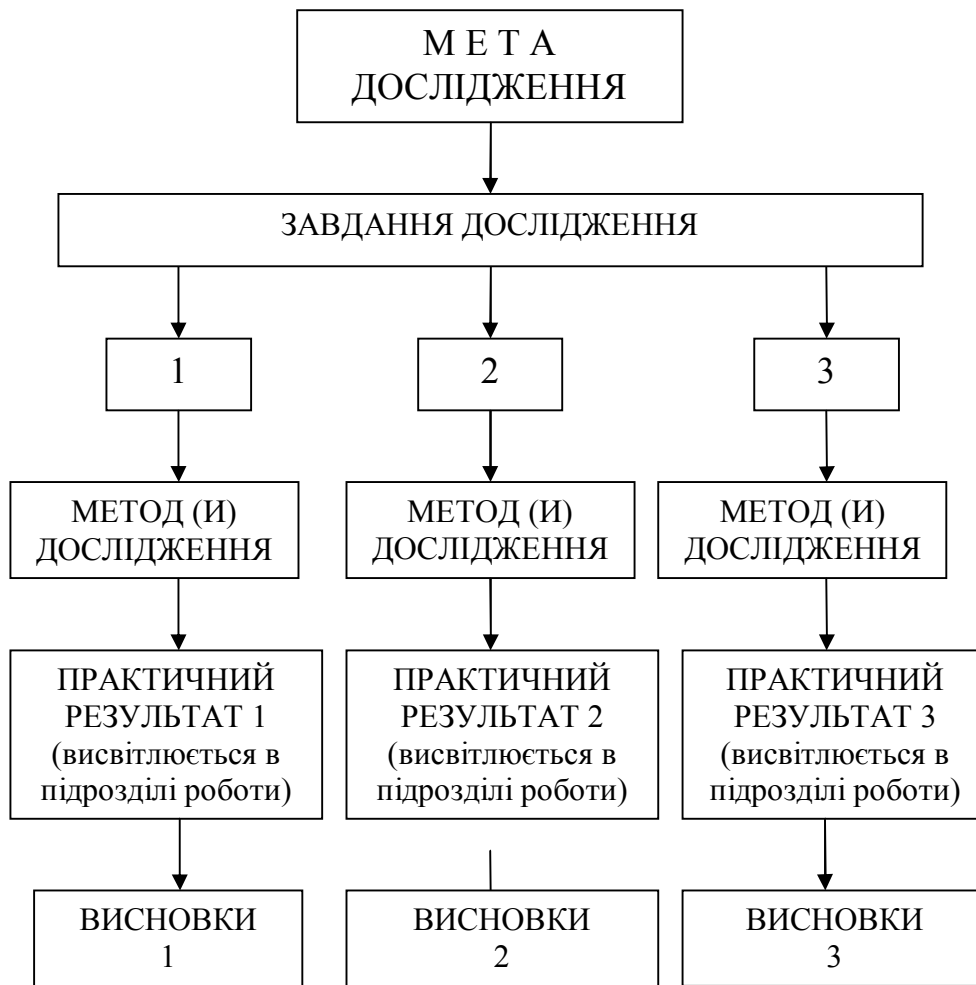
Взаємозв'язок висновків, завдань та їх рішення відображені на рисунку 2.2.

Кожне завдання, що поставлено в роботі для вирішення мети, знаходить своє відображення в конкретному підрозділі, пункті чи підпункті роботи. Їм відповідає конкретний висновок в загальних висновках по роботі.

Наприклад, завдання «5. Виявити залежність попиту від факторів»; рішення завдання (метод рішення і практичний результат) – підрозділ «2.3. Дослідження впливу факторів на попит...»; висновок 5. Результати дослідження впливу факторів на попит .... показали, що .....».

Перелік посилань вимагає розміщення усіх використаних джерел інформації у такій послідовності:

- закони України (у хронологічній послідовності);
- укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- монографії, брошури, підручники (за абеткою);
- статті з журналів (за абеткою);
- інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (за абеткою);
- іншомовні джерела мовою оригіналу;
- адреси Web-сторінок.

Рисунок 2.2 – Процес формування висновків

Перелік посилань містить в собі від 60 позицій. Посилання на них в тексті роботи мають наводитись у вигляді порядкового номера за списком у квадратних дужках, наприклад [25, с. 43].

Оформлення переліку посилань має відповідати вимогам ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Додатки можуть містити матеріали, необхідні для повноти освітлення теми дипломної роботи.

Додатки можуть містити:

- додаткові ілюстрації або таблиці;
- форми документів;
- розрахунки;
- проміжні математичні докази і формули;
- інструкції, методики, опис комп'ютерних програм і ін.

Зміст пояснювальної записки повинен відбивати глибокі теоретичні знання, використані для аналізу інформації, зібраної по конкретній організації. Ринкові відносини вимагають від економістів уміння грамотно оцінювати

становище свого підприємства в усіх аспектах, тому при виконанні дипломної роботи необхідно використовувати чисельну та якісну інформацію про різні сторони виробничо-господарської діяльності, отриману в процесі проходження переддипломної практики.

Всі поставлені в дипломній роботі задачі повинні бути вирішені і супроводжені стислими висновками після кожного розділу.

Дипломна робота повинна бути написана логічно, послідовно і грамотно.

3 ОРГАНІЗАЦІЯ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

До виконання дипломної роботи допускаються студенти (слухачі), які повністю закінчили курс теоретичного навчання і склали всі екзамени та заліки.

Дипломному проектуванню передують переддипломна практика, яку потрібно розглядати як серйозний підготовчий етап, оскільки саме в цей період починається написання дипломної роботи - формулювання цілей і задач дослідження, аналіз існуючих методів розв'язання проблеми, вивчення літературних джерел.

Організувати роботу над дипломною роботою, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити вибрану тему допоможе алгоритм написання дипломної роботи. Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, підбір та аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист дипломної роботи (рис. 3.1).

Виконання дипломної роботи має відбуватися у тісній співпраці студента (слухача) із призначеним керівником дипломної роботи.

Керівник дипломної роботи зобов'язаний:

- скласти завдання на кожен дипломну роботу, затвердити його у завідувача кафедри і видати студентам (слухачам) до початку роботи над темою;

- рекомендувати студенту (слухачу) для використання основну літературу, довідкові, періодичні фахові видання та інші джерела, що стосуються теми дипломної роботи;

- керувати роботою студента (слухача), систематично контролюючи хід роботи; інформувати завідувача кафедри (декана) про стан справ з написання (розробки) дипломної роботи;

- консультувати студента (слухача) у дні і години, що встановлені розкладом;

- перевіряти хід виконання та якість відпрацювання окремих розділів і роботи в цілому;

- після виконання і оформлення дипломної роботи підготувати на неї відгук;

- провести передзахист дипломної роботи у складі комісії;

- представити роботу завідувачу кафедри з метою затвердження рішення щодо допуску її до захисту;

- готувати студента (слухача) до захисту дипломної роботи.

Рисунок 3.1 – Алгоритм виконання дипломної роботи

У разі потреби кафедра може запрошувати консультантів з окремих розділів дипломної роботи (за рахунок ліміту часу, відведеного на керівництво цією роботою). Консультантами можуть призначатися професори і викладачі вищих навчальних закладів, які перевіряють відповідні розділи виконаної студентом роботи.

Студент (слухач), який виконує дипломну роботу, зобов'язаний:

- підібрати і вивчити рекомендовану літературу та інші джерела з теми дипломної роботи;
- проаналізувати існуючі методи і засоби проведення досліджень з метою вибору найбільш раціональних для практичного використання при розробці теми;
- доповідати керівнику про хід виконання календарного плану;
- після розробки окремих розділів, документів доповідати про них керівнику і після його рішення про якість представлених матеріалів продовжувати роботу над іншими розділами (питаннями), документами;
- виконавши завдання в повному обсязі, представити розроблений матеріал керівнику для отримання відгуку;
- пройти передзахист роботи на кафедрі перед комісією;
- представити роботу у визначений термін на рецензію;
- виконавши роботу з відгуком керівника та рецензією представити завідувачу кафедри для прийняття рішення щодо допуску її до захисту;
- ознайомившись з відгуком і рецензією на виконану роботу, підготувати доповідь для захисту роботи перед членами ДЕК;
- у визначений час представити роботу на ДЕК і захистити її результати.

Загалом робота над дипломом складається з таких етапів:

- вибір теми, оформлення завдання і складання плану-графіку роботи;
- збір та обробка матеріалів для написання дипломної роботи;
- оформлення дипломної роботи і підготовка до її захисту;
- підготовка доповіді та презентації до захисту дипломної роботи;
- передзахист та коригування зауважень.

Вибір теми дипломної роботи здійснюється в два етапи:

- 1) попередній вибір теми (студенти заочної форми навчання в 11-му семестрі перед екзаменаційною сесією; денної форми - в грудні, у 9-му семестрі навчання; слухачі післядипломної освіти – в жовтні, у 5-му семестрі навчання);
- 2) остаточний вибір теми (студенти та слухачі всіх форм навчання – другий тиждень проходження переддипломної практики).

4 ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Студент (слухач) має право самостійного вибору теми дипломної роботи. Велике значення має обґрунтований та правильний вибір теми.

Тема дипломної роботи визначається профільною кафедрою з урахуванням задач, що стоять перед установами, та інтересів студента-дипломника, його попереднього досвіду, наукових інтересів керівника диплому. Отже, вибір теми дипломної роботи відбувається з урахуванням наукових та практичних інтересів, виявлених студентом (слухачем) за період навчання, а також на замовлення державних установ, підприємств, підприємницьких структур або на матеріалах яких виконується робота.

Робота студента (слухача) щодо вибору теми дослідження є однією з найбільш відповідальних складових частин кожного наукового дослідження. Вибір теми дипломної роботи передбачає ознайомлення з:

- проблемами, розв'язання яких передбачає кожна тема дослідження;
- переліком літератури, законодавчих та нормативних актів з даної проблеми, ступенем її глибини та можливістю використання;
- вимогами підприємства, що є об'єктом написання дипломної роботи.

Назва теми дипломної роботи повинна бути стислою і досить повно відображати зміст і цілі роботи. При виборі теми необхідно враховувати:

- ступінь вивчення теми сучасною наукою;
- форму навчання і якісний рівень теоретичної підготовки студента;
- тематику раніше написаних студентських робіт;
- інформаційне забезпечення і можливість збору практичного матеріалу, ступінь його конфіденційності;
- характер практичної роботи, що виконується студентами;
- держбюджетну тематику наукових досліджень кафедри і наукові інтереси керівника;
- інтереси об'єкта дослідження.

Назва теми дипломної роботи обов'язково містить конкретну назву підприємства (під час формулювання теми слово «підприємство» замінюється на об'єкт дослідження роботи).

Теми дипломних робіт треба сформулювати так, щоб студент (слухач) виявив ініціативу і самостійність у розв'язанні поставлених перед ним економічних питань, виключити можливість простого, формального копіювання подібних матеріалів і літературних даних.

Студенти (слухачі) мають право запропонувати свою тему дипломної роботи, як правило, у напрямі подальшого розвитку однієї з курсових робіт, тем наукових робіт, які виконувались у ході науково-дослідних робіт, в яких вони брали участь. При цьому необхідно обґрунтувати доцільність її розробки.

Тема дипломної роботи має бути пов'язана з виробничою діяльністю тієї установи, де студент (слухач) проходить переддипломну практику. Тематика

дипломних робіт має орієнтовний характер, може уточнюватися з урахуванням змін економічної теорії і практики, науково - практичних інтересів студента. Бажано, щоб тема була погоджена з керівним складом суб'єкта господарювання, на базі якого буде виконуватися дипломна робота. У такому випадку до вищого навчального закладу подається лист-замовлення на виконання теми дипломної роботи.

Теми дипломних робіт повинні відповідати вимогам кваліфікаційної характеристики спеціаліста зі спеціальності «Економіка підприємства»). Рекомендована тематика дипломних робіт наведена в додатку Ж до даних методичних вказівок.

Тематика дипломних робіт узгоджується зі студентами (слухачами) персонально за поданням керівників дипломних робіт до початку переддипломної практики. Кожен студент (слухач) після узгодження теми з керівником дипломної роботи та установою, де проходила переддипломна практика, має написати заяву на ім'я завідуючого кафедрою ЕПМГ для затвердження даної теми в наказі по ХНУМГ. Після оформлення наказу по Університету щодо затвердження тематика дипломних робіт, будь-які зміни до редакції назви теми та об'єкту дослідження вносяться тільки за умов письмової згоди кафедри ЕПМГ (на основі заяви студента з обґрунтування необхідності зміни). Внесені зміни надаються у вигляді доповнення до наказу.

Керівники дипломної роботи призначаються профілюючою кафедрою.

Обрана та узгоджена з керівником тема дипломної роботи закріплюється за студентом (слухачем) на весь період його навчання.

5 ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБКУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Відповідно до теми дипломної роботи керівник видає студенту аркуш завдання за встановленою формою, підписаний ним і затверджений завідуючим кафедрою (додаток Б). Лист завдання заповнює керівник роботи на початку процесу дипломування. Отже, лист завдання має бути заповнений із застосування комп'ютера.

Дата видачі завдання та перший день календарного плану відповідають другому тижню переддипломної практики. Термін здачі студентом закінченої роботи має бути напередодні захисту. Обов'язково співставляється термін здачі роботи та останній пункт календарного плану (ці дати мають бути тотожними).

У завданні на дипломну роботу, крім теми, керівник вказує порядок із основними структурними елементами дипломної роботи (вступ, висновки, перелік посилань, додатки) назви чотирьох розділів дипломної роботи. Крім того обов'язково слід визначити перелік схем, графіків і діаграм, необхідних для ілюстрації дипломної роботи.

Перелік графічного матеріалу формується наступним чином:

1 аркуш – об'єкт, предмет, мета і задачі дослідження;

2 аркуш – результати теоретичного дослідження теми роботи (наприклад, обраний методичний підхід чи систематизація основних методів оцінки);

3–5 аркуші – результати техніко-економічного аналізу діяльності підприємства (при цьому 3-ій аркуш є обов'язковим відображенням основних техніко-економічних, фінансово-економічних показників підприємства, які надають загальне уявлення про об'єкт дослідження);

6–7 аркуші – результати розділу пропозицій та удосконалення (кожна пропозиція має бути економічно обґрунтована і на листах представлено розрахунок економічного ефекту від її реалізації).

Загальна кількість листів наочного матеріалу не нормується.

Обов'язково вони брошуруються разом із дипломною роботою (наприкінці) із наскрізною нумерацією сторінок, відображуються окремим пунктом в змісті.

Всі вимоги повинні бути виконані в дипломній роботі і підтверджені необхідними розрахунками та ілюстративним матеріалом. Питання, які виконати в повному об'ємі не вдалося, мають бути пояснені і узгоджені з керівником роботи.

Кожен студент (слухач) відразу ж після отримання завдання від керівника повинен приступити до складання індивідуального календарного плану виконання дипломної роботи. Робота за планом гарантує якісне і своєчасне виконання завдання.

Календарний план виконання дипломної роботи має складатися так, щоб виконання незалежних один від одного етапів роботи відбувалось паралельно, або з частковим перекриттям, а залежних - у відповідній послідовності. При складанні календарного плану виконання дипломної роботи необхідно враховувати трудомісткість написання окремих пунктів плану, а також їх залежність і послідовність.

Титульний аркуш, лист завдання та перший лист реферату заповнюється тільки українською мовою.

6 РОБОТА НАД МАТЕРІАЛОМ

Робота над дипломною роботою починається зі збору необхідної інформації для її виконання. Збір початкових матеріалів виконується переважно під час переддипломної практики. Ці матеріали використовуються головним чином в першому та другому розділі дипломної роботи.

Джерелом отримання статистичних даних є звітні дані підприємств та установ, науково-дослідних організацій, Центрального статистичного управління України і літературні джерела. Статистичні дані відображають кількісний бік конкретних економічних явищ в єдності з їх якісним визначенням.

Збираючи дані, необхідно уточнити джерела отримання, термінологію; одиниці вимірювання і методику отримання показників; визначити їх точність (з точністю до 0,1; 0,01 і т.п.). Якщо не дотримуватися цих умов, дані можуть виявитися непорівнянними, а результати дослідження невірними.

Якщо внаслідок дослідження отримана велика маса початкових даних, то для проведення аналізу їх необхідно упорядити шляхом класифікації, угруповання і узагальнення. Впорядковані дані подаються у вигляді таблиць, графіків і схем.

Збір початкових даних потрібно починати з вивчення особливостей об'єкту (за літературними даними, технічними описами та іншими джерелами), продукції, що випускається, зв'язків з іншими підрозділами і відділами в процесі виробництва. Далі вивчається виробнича структура, а потім стан техніки, технології та організації виробництва на дільниці (у відділі), безпосередньому об'єкті дипломної розробки. Тільки після цього встановлюється і з'ясовується міра і причини відхилень звітних показників об'єкту аналізу від планових і паспортних.

Остаточне розв'язання всіх питань, пов'язаних зі збором матеріалів і початкових даних, вирішується шляхом постановки задачі спеціальних спостережень і ретельним вивченням тих питань, які найбільше впливають на ефективність і якість роботи персоналу, обладнання та економіку підприємства.

Попередні дослідження є необхідними елементами збору додаткових матеріалів дипломного проектування. У цій найскладнішій частині процесу збору матеріалів має виявитися ініціатива студентів.

7 КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Після завершення переддипломної практики дипломник має провести систематизацію й узагальнення отриманих матеріалів, відібрати матеріал для включення в пояснювальну записку. Одночасно коригується робочий план виконання дипломної роботи і з'ясовується необхідність збору додаткового матеріалу.

Зміст і послідовність виконання дипломної роботи носить індивідуальний характер. Однак при цьому необхідно дотримуватися деяких загальних вимог.

У залежності від характеру теми, окремі частини роботи розробляються з більшою або меншою мірою деталізації. При поглибленому опрацюванні та розв'язанні окремих питань економіки підприємства або роботі над спеціальною частиною роботи дипломник повинен виявляти самостійність та ініціативу. Якщо студент (слухач) не має можливості запропонувати власне оригінальне рішення, то він повинен врахувати сучасний досвід передових підприємств, дані наукових установ і зарубіжні матеріали з критичним їх опрацюванням та обрати варіант рішення, найбільш прийнятний для даних умов.

У ході дипломного проектування, під час оцінки ефективності об'єкту дослідження необхідно використати всі техніко-економічні показники, які в найбільш повній мірі характеризують переваги запропонованого варіанту. Важливо зіставити отримані результати з показниками аналогічних об'єктів, що дозволить зробити обґрунтовані висновки про доцільність та економічну ефективність рішень та впроваджень, що пропонуються.

У терміни, встановлені календарним планом, дипломник частинами подає виконану роботу керівнику.

Для контролю за ходом дипломного проектування і своєчасного надання методичної допомоги керівникам, консультантам і дипломникам завідуючий випускаючою кафедрою проводить дві-три перевірки готовності дипломних робіт.

8 СТРУКТУРА І ЗМІСТ РОЗДІЛІВ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

8.1 Загальні вимоги

Дипломна робота повинна органічно поєднувати в собі аналітичну, розрахункову і графічну частини.

Оскільки тематика дипломних робіт різноманітна і, як правило, пов'язана з виробничо-економічною діяльністю тієї організації, в якій студент (слухач) проходив переддипломну практику, то і зміст роботи має відповідати матеріалам, зібраним у цей період.

Зміст графічного матеріалу визначається характером конкретної дипломної роботи. Схеми і графіки повинні служити ілюстраціями як до аналітичної, так і до розрахункової частини. Загальна кількість аркушів у залежності від теми визначається керівником дипломної роботи.

Кожна з частин дипломної роботи має самостійне значення. Однак всі вони мають відповідати основному змісту теми і відображати напрями частин роботи. Правила оформлення структурних елементів дипломної роботи наочно представлено в додатку Е.

8.2 Структура і зміст першого розділу

Перший розділ «Теоретичні (методичні) основи за обраною темою дипломної роботи» має висвітлювати такі питання:

- 1 Актуальність теми та цілі значущість вирішення поставленого завдання
- 2 Аналіз літературних джерел щодо розуміння сутності обраної проблеми
- 3 Дослідження існуючих методів та підходів вирішення і розв'язання проблеми

У першому розділі, як правило, розглядаються теоретичні аспекти питання, яке досліджується, робиться літературний огляд, критично аналізуються різні точки зору, проводиться їх наукова класифікація, обґрунтовуються основні фактори, обумовлені станом справ у даному напрямку розвитку галузі (сфери діяльності), тощо. Теоретичне обґрунтування, суть,

значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмета дослідження, методичні підходи викладаються якомога просто і стисло. Бажано проілюструвати текст графічними матеріалами – схемами, графіками, діаграмами тощо.

Відповідно до обраної теми дипломної роботи студент (слухач), працюючи над першим розділом роботи, самостійно вивчає літературні джерела (підручники, посібники, монографії, наукові статті, офіційні документи, відомчі матеріали), що дає змогу визначити теоретичні основи питань, які досліджуються. Варто також використовувати широкі можливості пошуку потрібної інформації за допомогою глобальної мережі Internet. Поглиблене вивчення матеріалів різних джерел інформації дає змогу виконавцю роботи усвідомити сучасний стан питань, що стосуються теми, визначити обсяг і характер матеріалів, потрібних для виконання другого і третього розділу дипломної роботи.

Для констатації та обґрунтування загальнотеоретичних висновків і тенденцій необхідно використовувати статистичні щорічники і збірники «Україна у цифрах», «Статистичний щорічник Україна», «Регіони України», статистичні бюлетені за відповідні роки та інше. Джерела, що розглядаються, повинні бути наведені в розділі «Перелік посилань». В ході написання даного розділу на джерела мають бути відповідні посилання.

У висновках за першим розділом потрібно узагальнити результати роботи, проведеної під час написання даного розділу диплому. При цьому необхідно сформулювати висновок про доцільність вирішення поставленої задачі, відзначити обраний метод.

Обсяг першого розділу не повинен перевищувати 25% загального обсягу дипломної роботи.

8.3 Структура і зміст другого розділу

Розділ другий – це так звана «експериментальна» чи аналітична частина роботи, що має бути розділена на параграфи, в яких студент (слухач), використовуючи зібраний матеріал, аналізує та розкриває зміст тих питань, що підлягають вивченню, на прикладі конкретного підприємства (установи, організації).

Другий розділ «Техніко-економічна характеристика підприємства».

В даному розділі необхідно провести комплексний аналіз господарської діяльності підприємства (організації, установи). Отже, необхідно висвітлити наступні питання:

- характеристика організації;
- галузева належність та тенденції зміни зовнішнього оточення;
- техніко-економічний аналіз діяльності організації.

При описанні характеристики організації необхідно висвітлити стисло характеристику техніко-економічних аспектів діяльності організації. Такими аспектами є:

- головні етапи створення, юридичний статус;
- види діяльності; товари, що виробляються; послуги, що надаються;
- характеристика виробничих потужностей;
- тип виробництва, номенклатура готової продукції, матеріалів, етапи підготовки і реалізації виробів (для підприємства);
- організаційна структура управління;
- характеристики підрозділів;
- ринок збуту продукції, клієнти;
- основні конкуренти.

Комплексний аналіз можна проводити у двох напрямках – ретроспективному та перспективному. Дипломна робота починається саме з ретроспективного аналізу, тобто з аналізу діяльності підприємства за попередні періоди (не менш, чим за три роки господарювання). Завдання такого аналізу:

- виявлення вузьких місць та недоліків у роботі підприємства; сильних та слабких сторін за кожним напрямом аналізу;
- виявлення зовнішніх та внутрішніх, позитивних та негативних факторів, які впливають на результати діяльності підприємства та кількісна оцінка розміру впливу основних факторів;
- виявлення та оцінка резервів підвищення ефективності роботи підприємства за кожним напрямом аналізу.

Комплексний ретроспективний аналіз необхідно проводити за такими напрямками (розділами) як: аналіз зовнішніх умов виробництва, аналіз організаційно-технічного рівня та рівня управління, аналізу стану руху та ефективності використання трудових ресурсів та фонду оплати праці, аналіз витрат на виробництво (експлуатаційних витрат, операційних, собівартості тощо), аналіз обсягу, структури та асортименту випуску та реалізації продукції, ритмічності виробництва та реалізації (аналіз обігових показників діяльності), аналіз фінансових результатів діяльності (доходів та прибутку), аналіз ділової активності підприємства, аналіз фінансового стану.

До опису техніко-економічного аналізу діяльності організації необхідно включити основні техніко-економічні показники діяльності організації, що містять:

- обсяги виробництва (послуг, що надаються) в натуральному і вартісному відбитті, вартість основних виробничих фондів, їх структуру, кількість працівників;
- збут продукції (послуг, що надаються) підприємства, джерела забезпечення сировиною (для промислових підприємств);
- аналіз інвестиційної діяльності підприємства (за необхідності);

– фінансові показники діяльності підприємства або його підрозділів: прибуток, рентабельність, фінансові коефіцієнти на основі балансу і звіту про фінансові результати;

– висновки про фінансове положення підприємства (організації).

Основні техніко-економічні показники діяльності доцільно оформити у вигляді відповідних таблиць, які можуть бути за узгодженням з керівником дипломної роботи винесені на плакат, в наочний матеріал чи лист презентації.

Аналіз необхідно проводити із застосуванням як традиційних методів, методів факторного аналізу, так і економіко-математичних методів, наприклад, логарифмічного та інтегрального методів факторного аналізу, методів кореляційного аналізу, теорії гри та ін.

Поглиблений аналіз діяльності підприємства із застосуванням факторного аналізу та виявлення резервів діяльності необхідно проводити за останні 2-3 роки. Аналіз діяльності основних кількісних та якісних показників необхідно проводити за період не менше ніж 3 роки. Мета останнього – виявлення тенденцій розвитку, сильних та слабких сторін підприємства.

Перспективний аналіз проводиться в інших розділах дипломної роботи з метою обґрунтування планів та стратегії підприємства на майбутнє, оцінки інвестиційних проектів та інших управлінських позицій.

Враховуючи сучасну інформатизацію та комп'ютеризацію управління підприємством, обов'язковим є використання у дипломній роботі сучасних інформаційних технологій, прикладного програмного забезпечення. Комп'ютер та стандартні програмні продукти слід використовувати не лише для друку, оформлення тексту та ілюстрацій, набору таблиць: обов'язковою умовою є формування економічної постановки задач із предмету дослідження та подальший аналіз основних економічних показників за розробленим алгоритмом, що дає можливість автоматизувати та спростити трудомісткі розрахунки. Автор дипломної роботи може вирішити це завдання шляхом адаптації стандартних програм (Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Access, Microsoft Explorer та ін.) або розробити власну програму у будь-якому сучасному програмному середовищі.

При використанні стандартного прикладного програмного забезпечення розкриваються особливості його застосування, необхідні доробки та настройки, особливості підготовки вхідних даних, інтерпретації вихідних результатів тощо. У разі розробки авторського програмного забезпечення подається його загальна концепція, інформаційне та методичне забезпечення, наводиться опис алгоритмів та схем обчислювального процесу, форми вихідних документів (таблиць, діаграм, графіків), вимоги щодо користування розробленого програмного забезпечення тощо.

Таким чином, використовуючи обчислювальну техніку та, насамперед, персональний комп'ютер і сучасні програмні продукти, студент (слухач) аналізує основні показники діяльності підприємства, що підлягає дослідженню.

Другий розділ закінчується висновками, у яких наведені основні результати розділу.

Обсяг другого розділу складає 30–35 % від загального обсягу дипломної роботи.

8.4 Структура і зміст третього розділу

Завданням третього розділу (проектно-рекомендаційного) є розроблення конкретних рекомендацій, пропозицій щодо удосконалення предмета дослідження, його інформаційного, методичного та організаційного забезпечення, обґрунтування моделей управління фінансово-економічними параметрами та індикаторами розвитку підприємства (стратегія, бізнес-план, консультативний проект, реінжиніринг бізнес-процесу, реструктуризація) на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також з урахуванням результатів аналізу, проведеного у другому розділі дослідження.

Цей розділ, як правило, містить декілька взаємопов'язаних параграфів, які поступово дають конкретні економічно обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення управління та підвищення ефективності роботи підприємства.

Запропоновані рекомендації, методи, моделі та конкретні заходи повинні відповідати наступним вимогам:

- не суперечити чинному законодавству і нормативним документам;
- бути спрямовані на вдосконалення системи менеджменту, впровадження сучасних управлінських технологій, що в свою чергу, повинно позитивно впливати на кінцеві економічні результати діяльності підприємства;
- бути економічно обґрунтованими, а також враховувати перспективні напрямки роботи підприємств в галузі (сфери діяльності) в цілому.

Цей розділ містить зміст і результати власних досліджень студента, узгоджених із керівником і консультантами. В ньому подаються матеріали і методики досліджень.

В економічних розрахунках для обґрунтування пропозицій теж бажано використання ПЕОМ та сучасних програмних продуктів. Можна запропонувати власну комп'ютерну програму.

Обсяг третього розділу може становити до 30-35% загального обсягу роботи.

8.5 Структура і зміст четвертого розділу

Четвертий розділ дипломної роботи присвячено питанням охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на підприємстві. З метою написання даного розділу проводяться відповідні консультації на яких викладач роз'яснює студенту (слухачу) вимоги, рекомендує шляхи розв'язання питань з охорони праці в умовах конкретного об'єкта дипломного проектування. Після завершення роботи над розділом студент подає консультанту з охорони праці її чорновий варіант для перевірки.

У розділі мають бути проаналізовані умови праці, виявлені причини травматизму і захворювань, можливі небезпечні й шкідливі виробничі фактори (НШВФ), властиві об'єкту проектування. Крім того, в ньому повинні бути наведені інженерні рішення, що забезпечують охорону праці на об'єкті проектування. До розділу включаються обґрунтування прийнятих проектних рішень, наводиться економічна й соціальна ефективність заходів з охорони праці.

9 ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Мова роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, виклад без орфографічних та синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування в роботі матеріалів з літературних джерел неприпустиме.

Дипломна робота має бути надрукована на одному боці аркушів стандартного білого паперу формату А4 (210x297 мм) і мати обсяг 100-110 сторінок тексту. Допускається розміщувати таблиці та інші ілюстративні матеріали на аркушах формату А3 (не більше 40 рядків на сторінку).

Текст форматується гарнітурою Times New Roman, 14 кегль, 1,5 інтервалом за умови рівномірного заповнення сторінок і розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів берегів: лівий – 25 мм, правий – 10 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

При нанесенні тексту на папір необхідно зберігати однакову щільність, контрастність та чіткість зображень по всій роботі. Символи тексту, лінії рисунків та інші знаки повинні бути чіткими та однаково чорними по всій роботі. Окремі слова, формули, знаки, які вписуються у печатний текст від руки, повинні бути чорного кольору; щільність тексту, що вписується, повинна бути максимально наближеною до щільності основного зображення.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчисткою або зафарбуванням білим кольором та нанесенням на це саме місце або між рядками від руки. Виправлення повинні бути чорного кольору.

Структурні елементи «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ», «ВСТУП», назви розділів, «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично тексту. Перенесення слів у заголовку не допускається. Також дані елементи (за винятком назв розділів, пунктів) не нумеруються в процесі нумерації розділів та підрозділів.

Номер розділу ставлять по центру сторінки, після номера крапку не ставлять, поряд друкують заголовок розділу. Слово «Розділ» не вказують.

Заголовки підрозділів, пунктів та підпунктів роботи слід починати з абзацного відступу таечатати маленькими літерами, окрім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу крапка не

ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку наводять заголовок підрозділу (Додаток Е).

Абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту роботи та дорівнювати п'яти знакам (при машинописному виконанні тексту) або 1,25 см при комп'ютерному.

Відстань між заголовком та наступним текстом повинна бути: при машинописному способі – не менше трьох інтервалів; при комп'ютерному способі – подвійний міжрядковий інтервал. Не допускається розміщувати найменування розділу, підрозділу, а також пункту та підпункту в нижній частині сторінки, якщо після нього розміщений тільки один рядок тексту.

Кожний розділ роботи треба починати з нової сторінки.

Сторінки роботи нумерують арабськими цифрами без знака №, дотримуючись наскрізної нумерації по всьому тексту роботи. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці, починаючи зі сторінки «ВСТУП» (або, за наявності «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ»).

Титульний аркуш включають у загальну нумерацію сторінок роботи. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють. Завдання підприємства, завдання кафедри включають в загальну нумерацію, але номер не проставляють. Реферат розміщують на двох сторінках (українською, іноземною мовами), включають в загальну нумерацію, але номер не ставлять. Зміст включають у загальну нумерацію, але номер сторінки не ставлять.

Ілюстрації і таблиці, розташовані на окремих сторінках, включають у загальну нумерацію сторінок роботи. Ілюстрації, таблиці і тексти на аркуші формату А3 враховують як одну сторінку.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка, наприклад: «1.1 Поняття товарного асортименту і принципи його формування».

Ілюстрації (креслення, малюнки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) варто розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання в тексті. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно, представляючи їх у роботі, дотримуватися вимог чинного законодавства щодо авторських прав.

Ілюстрації, що є кресленнями, повинні відповідати вимогам стандартів ЕСКД (ДСТУ 2.NNN), а ілюстрації, що є схемами алгоритмів і програм, повинні відповідати вимогам стандартів ЕСПД (ДСТУ 19.NNN). Ілюстрації розміром менше формату А4 повинні бути розміщені на аркуші білого паперу формату А4. Ілюстрації повинні мати назви, що розміщуються безпосередньо під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують дані, що пояснюють ілюстрацію (підрисуночний текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок», яке з назвою ілюстрації

розміщують після даних, що пояснюють ілюстрацію, наприклад: «Рисунок 3.1 - Процес формування чистого прибутку підприємства».

Ілюстрацію, підрисуночний текст і назву ілюстрації розміщують у центрі сторінки. Ілюстрації варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, що наведені в додатках.

Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, можна переносити її на інші сторінки, при цьому назва ілюстрації розташовується на першій сторінці, дані, що пояснюють – на кожній сторінці.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць. Горизонтальні й вертикальні лінії, які розмежовують рядки таблиці, а також лінії, що обмежують таблицю зліва, справа і знизу, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті роботи.

Таблиці варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що приводять у додатках. Номер таблиці складається з номеру розділу і порядкового номеру таблиці, розділених крапкою, наприклад: таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Після номеру таблиці крапка не ставиться. Назва таблиці пишеться маленькими літерами, крім першої букви.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, таблицю ділять на частини, розташовуючи одну частину під іншою, поруч або переносячи частину таблиці на наступну сторінку. При цьому на кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

При розподілі таблиці на частини допускається її головку або боковики замінити відповідно номерами граф або рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами графи і/або рядки першої частини таблиці. Слово «Таблиця __» указують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження табл. 1.1» з указівкою номеру таблиці.

Заголовки граф таблиці друкують, починаючи з великих букв, а підзаголовки – з рядкових, якщо вони становлять одну пропозицію із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої букви. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки й підзаголовки граф указують в однині.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути не менш одного вільного рядка.

Формули та рівняння в роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатку) варто нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номеру розділу і порядкового номеру

формули або рівняння, розділених крапкою, наприклад: формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння вказують на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу або рівняння, варто приводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони представлені у формулі або рівнянні. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта варто давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Формули або рівняння повинні приводитися в тексті тільки один раз. В подальшому на них необхідно давати посилання. Наприклад, «За рівнянням (1.2)».

Посилання в тексті роботи на використані джерела варто вказувати порядковим номером за переліком джерел, виділяючи двома квадратними дужками, наприклад: «... у роботах [1–7] ...».

Допускається приводити посилання на джерела у виносках, при цьому оформлення посилання повинне відповідати її бібліографічному опису за переліком посилань з указівкою номера.

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки вказують їх номери.

При посиланнях варто писати: «... у розділі 2 ...», «... дивись 2.1...», «... по 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.3.1...», «... на рисунку 1.3...», або «... (див. рис. 1.3)...», «... у таблиці 3.2...», «... (див. табл. 3.2) ...», «... за формулою (3.1)», «... у рівняннях (1.23) – (1.25) ...», «... у додатку Б...».

Додатки оформлюються як продовження роботи на її наступних сторінках або у вигляді окремої частини в порядку появи посилань на додатки у тексті роботи.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожен такий додаток треба починати з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої букви симетрично тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковане слово «Додаток __» і буква, що позначає додаток. Наприклад, Додаток А, Додаток Б т.д. Не слід використовувати букви: Г, Є, Й, І, Ї, О, Ч, Ї. Додатки повинні мати спільну з іншими частинами роботи наскрізну нумерацію сторінок.

Переліки, примітки, виноски в тексті додатка оформляють і нумерують відповідно до вимог дійсного документа. Ілюстрації, таблиці, формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рисунок Д1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

У додатку Е представлено основні вимоги щодо оформлення таблиць, рисунків, формул. Також представлено правила оформлення назв розділів і пунктів – розміщення на аркуші, розстановку знаків (крапок), відступи від тексту тощо.

10 ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПЕОМ

Дипломна робота з спеціальності «Економіка підприємства» виконується із застосуванням ПЕОМ. Це означає, що:

1) пояснювальна записка оформлюється за допомогою комп'ютерних технологій згідно з ДСТУ 3008-95 на оформлення науково-технічної документації (формат WORD for WINDOWS);

2) графічна частина дипломної роботи подається у вигляді комп'ютерних ілюстрацій (плакатів) в одному із стандартних графічних форматів;

3) під час захисту дипломної роботи студент повинен продемонструвати презентацію своєї роботи на ПЕОМ.

11 ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

За місяць до початку роботи Державної екзаменаційної комісії оголошується її склад і графік роботи.

Закінчена дипломна робота (пояснювальна записка і плакати), підписана дипломником, консультантом і керівником, подаються завідуючому кафедрою разом з відгуком керівника у встановлений календарним планом термін, але не пізніше ніж за 5 днів до захисту.

Призначається обов'язкова процедура передзахисту дипломної роботи, яка передбачає перевірку наявної роботи щодо вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт студентів, а саме: структура роботи, її оформлення, наявність обов'язкових елементів.

За зміст роботи несе відповідальність студент (слухач), який виконував роботу та науковий керівник, який складає відповідне подання щодо рекомендації дипломної роботи до захисту в ДЕК.

Після перегляду і схвалення дипломної роботи завідуючим кафедрою, приймається рішення про допуск студента до захисту, про що робиться відповідний запис на листі завдання до дипломної роботи.

Якщо ж завідуючим кафедрою ухвалено рішення про необхідність доопрацювання, дипломна робота повертається студенту (слухачу) і після внесення відповідних змін і доповнень знов подається на кафедру для остаточного розгляду.

Вносити які-небудь виправлення і зміни в пояснювальну записку і плакати після їх затвердження на кафедрі не дозволяється.

Після схвалення дипломної роботи завідуючим кафедрою вона передається для рецензування.

Після рецензування дипломної роботи завідуючий кафедрою направляє дипломну роботу з рецензією і відгуком керівника на ДЕК.

Студенту-дипломнику рекомендується скласти розширені тези доповіді перед ДЕК і погодити їх з керівником роботи.

Підготовка до захисту дипломної роботи має проходити ґрунтовно і серйозно. Важливо не тільки написати високоякісну роботу, але і вміти кваліфіковано її захистити. Висока оцінка керівника і рецензента може бути знижена через поганий захист. Для успішного захисту необхідно добре підготувати доповідь у якій сказати про те, що зроблено особисто, чим дипломник керувався при дослідженні теми, що є предметом вивчення, які методи використані при вивченні розглянутої проблеми, які нові результати досягнуті в ході дослідження і які основні висновки, що випливають з дослідження.

Доповідь не повинна бути перевантажена цифровими даними, що можуть наводитися тільки в тому випадку, якщо вони необхідні для доказу ілюстрації того чи іншого висновку.

12 ЗМІСТ ВІДГУКУ КЕРІВНИКА ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Відгук керівника складається в 1 примірнику і додається до дипломної роботи.

У відгуку має бути дана характеристика роботи студента загалом над дипломною роботою і міститися такі положення:

- а) новітність розробки, практичність і міра її складності;
- б) вміння студента працювати з економічною літературою;
- в) самостійність роботи студента, виявлена ним ініціатива, вміння користуватися сучасними методами і засобами досліджень, комп'ютерною технікою;
- г) глибина і комплексність аналізу проблеми, що досліджується;
- д) прогресивність і ефективність запропонованих рішень;
- е) ставлення студента до роботи над дипломною роботою, вміння працювати систематично;
- ж) недоліки.

У кінці відгуку керівник робить висновок про підготовленість студента (слухача) до самостійної діяльності як економіста і можливості подачі дипломної роботи до захисту в ДЕК і присвоєнню студенту (слухачу) кваліфікації спеціаліста за спеціальністю «Економіка підприємства». Оцінка не ставиться.

13 ЗМІСТ РЕЦЕНЗІЇ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Остаточний варіант роботи, підписаний керівником від ХНУМГ, подається на зовнішнє рецензування керівництву об'єкта дослідження, на матеріалах якого написана робота або професору (доценту) ХНУМГ. У рецензії доцільно відобразити такі моменти:

- а) відповідність дипломної роботи, що рецензується, завданню на дипломне проектування і встановленим вимогам;
- б) актуальність теми дипломної роботи;

- в) оцінка відповідності завдання розділам і обсягу роботи;
- г) оцінка змісту всіх матеріалів дипломної роботи;
- д) обґрунтованість прийнятих у дипломній роботі проектних рішень;
- е) повнота огляду економічної літератури за темою роботи і вміння її використовувати;
- ж) практичний рівень і якість розрахунків;
- з) можливість впровадження у виробництво результатів дипломної роботи загалом або частково;
- и) оцінка стилю викладу пояснювальної записки і відповідність оформлення вимогам стандартів;
- к) позитивні сторони і недоліки виконаної роботи.

У висновках рецензент вказує, чи відповідає дипломна робота, що рецензується, вимогам з даної спеціальності і оцінює якість роботи за чотирибальною системою. Отже, рецензія має мати оцінку роботи за прийнятою шкалою оцінки знань. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від захисту. Студент знайомиться зі змістом рецензії і готує мотивовані відповіді на зауваження при захисті роботи.

14 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Захист дипломної роботи проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії. Також на цьому засіданні можуть бути присутні всі бажаючі, задавати запитання і обговорювати дипломну роботу.

Задачею ДЕК є визначення рівня теоретичної підготовки студента, його підготовленості до професійної діяльності й ухвалення рішення про можливість видачі студенту-випускнику відповідної кваліфікації.

Захист дипломної роботи здійснюється перед Державною екзаменаційною комісією, яку очолює провідний фахівець з підприємств або доктор економічних наук, професор іншого ВНЗ. До захисту допускаються дипломники, які виконали всі вимоги навчального плану. Списки студентів (слухачів), які допущені до захисту, подаються деканом факультету.

На останній сторінці дипломної роботи ставиться підпис студента і дата.

Процедура захисту встановлена така.

Представник ДЕК оголошує тему роботи, що захищається, і прізвище дипломника та надає йому слово для доповіді. Після доповіді і відповідей на запитання секретар ДЕК зачитує відгук керівника роботи і рецензію на роботу; дипломник відповідає на зауваження рецензента.

Студент (слухач) готує до захисту ілюстративний і презентаційний матеріал у вигляді планшетів з таблицями, схемами, графіками, рисунками або у вигляді роздавального матеріалу на 6 сторінках (і більше). До складу роздавального матеріалу повинні входити основні таблиці, рисунки, що розкривають зміст та

актуальність теми дипломної роботи. В обов'язковому порядку наводяться загальні відомості про об'єкт дослідження (економічний паспорт). Кількість та назви листів презентаційного матеріалу відповідає переліку графічного матеріалу, що представлено в листі завдання до дипломної роботи.

У своїй доповіді тривалістю 10 хвилин дипломник має стисло сформулювати мету і задачі роботи, зупинитися на техніко-економічному обґрунтуванні запропонованих рішень, викласти основні результати, отримані під час розробки теми. Доповідь має бути супроводжена чи плакатами, чи наочним матеріалом, чи розробленою презентацією.

Схеми, таблиці, креслення необхідно розташовувати в тому порядку, в якому вони описані в роботі та згадуються в доповіді студента (слухача). Доцільно завчасно пронумерувати плакати в потрібній послідовності.

Доповідь про зміст роботи рекомендується почати зі стислого викладу завдання на роботу. Після цього, уникаючи переказу переважно відомих положень, що містяться у вступі дипломної записки, студент повинен повідомити про те, як виконано дипломне завдання.

Під час доповіді дипломник, що захищає роботу, повинен звертатися до демонстраційних плакатів. Студенту дозволяється користуватися під час доповіді складеними ним стислими тезами або записами цифрових даних, але бажано звертатися до них як можна рідше.

Після публічного захисту робіт на закритому засіданні в ДЕК обговорюються результати захисту, виставляється оцінка роботи дипломника, робиться висновок про реальність роботи.

Рішення ДЕК про результати захисту, про присвоєння кваліфікації спеціаліста з «Економіки підприємства», про реальність робіт і рекомендації в аспірантуру голова ДЕК оголошує після закінчення закритого засідання.

При одержанні незадовільної оцінки на захисті, непідготовлені дипломні роботи у встановлений термін, відсутності допуску до захисту дипломної роботи студенти одержують академічну довідку про навчання в ХНУМГ. Дипломна робота може бути допущена до повторного захисту не раніше, ніж через рік після її доробки і переробки. При цьому обов'язкове повторне проходження всієї процедури і захисту дипломування.

15 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Підсумкову оцінку дипломної роботи студента (слухача) дає Державна екзаменаційна комісія, рішення якої є остаточним і оскарженню не підлягає. При визначенні комісією оцінки роботи враховуються наступні чинники:

- актуальність обраної теми дипломної роботи;
- практична цінність роботи;
- відповідність результатів, які досягнуті в роботі поставленій меті і задачам;
- широта та адекватність методологічного і діагностичного апарату;

- авторські підходи до вирішення проблеми дослідження;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- особливості самостійної роботи студента;
- рівень підготовленої доповіді та ілюстративного (презентаційного) матеріалу до неї;

– вміння студента-дипломника лаконічно доводити результати та свої думки.

Комісія звертає також увагу на якість захисту дипломної роботи. Студент (слухач) повинен стисло, послідовно й чітко викласти основні результати дослідження, аргументовано захищати свої пропозиції та погляди на проблему, володіти культурою презентації наукової праці. Крім того, враховується загальний рівень підготовки студента.

Критерії оцінки дипломної роботи наведені в таблиці 15.1.

Таблиця 15.1 – Оцінка дипломної роботи виставляється за такою шкалою

«Відмінно»	Дипломну роботу виконано на високому професійному рівні, містить елементи наукової новизни, має практичне значення. Висновки та пропозиції у роботі економічно обґрунтовані й логічні. Аналіз проведено із застосуванням нових методів ЕММ, ПЕОМ. Доповідь стисла, логічна, проголошена вільно. Студент має високий середній бал. Відповів на всі запитання. Рецензії наукового керівника і зовнішнього рецензента позитивні.
«Добре»	Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки непринципового характеру. Наприклад, поверхневий теоретичний огляд літературних джерел, неповнота використання матеріалів об'єкта дослідження, мають місце окремі зауваження в рецензіях. Доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ДЕК в цілому вірні, оформлення роботи відповідає вимогам.
«Задовільно»	Згідно із змістом тема дипломної роботи в цілому розкрита, але мають місце зауваження змістовного характеру. Наприклад, відсутня чітка мета роботи, в аналітичній частині брак аналізу, розрахунків, обґрунтувань, висновки за роботою мають теоретичний характер і не є новітніми, рецензії містять зауваження. Не на всі запитання студент дав відповіді при захисті. Є зауваження до оформлення роботи.
«Незадовільно»	Не чітко сформульована мета дипломної роботи. Відсутні логічна побудова роботи, її системність та глибина дослідження. Мають місце помилки в аналізі, оформлення роботи не відповідає вимогам. Рецензії негативні. Відповіді на запитання членів ДЕК неповні й неточні.

Критерії оцінювання робіт випускника освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

- 1 Оформлення дипломної роботи відповідно до вимог стандарту – до 5 балів.
- 2 Актуальність та обґрунтованість теми – до 10 балів, у т.ч.:
  - новітність теми дослідження – 2 бали;
  - відповідність змісту та структури темі роботи – 3 бали;
  - відповідність теми, змісту та структури роботи особливостям діяльності підприємств (підприємства), стосовно яких виконані розробки – 3 бали.
  - наявність замовлення на виконання роботи від підприємства – 2 бали.

3 Глибина проведеного дослідження, рівень науковості та інноваційність використання дослідницького інструментарію (ступінь науковості) – до 40 балів, у т.ч.:

– архітектоніка (структурно-логічна побудова) роботи – 5 балів;

– рівень теоретичного дослідження і ступінь застосування сучасних методів їх проведення – до 15 балів:

високий – 10 – 15 балів;

середній – 6 – 9 балів;

низький – 1 – 5 балів.

– глибина діагностування досліджуваної проблеми на матеріалах конкретної організації (цій) та відповідність аналізу досліджуваної частини тематиці роботи – до 15 балів:

високий – 10 – 15 балів;

середній – 6 – 9 балів;

низький – 1 – 5 балів;

4 Використання інформаційних технологій – до 10 балів

– авторська програма (наявний алгоритм і опис розробки) – 10 балів;
або

– використання адаптованих автором стандартних продуктів (наявний опис авторської адаптації) – 5 балів;

5 Рівень реальності розробок і пропозицій – до 35 балів:

– рівень обґрунтування рекомендацій – до 20 балів:

високий – 16 – 20 балів;

середній – 8 – 15 балів;

низький – 1 – 7 балів;

– обґрунтування економічного або соціального ефекту від результатів запровадження рекомендацій дослідження – до 15 балів;

– наявність довідки (акта) про впровадження запропонованих рекомендацій – 3 бали;

– наявність публікацій з теми дипломної роботи спеціаліста (опубліковані на момент захисту роботи статті чи матеріали конференції) – 2 бали.

РАЗОМ (максимальна кількість) – 100 балів.

Після захисту дипломна робота зберігається в архіві Університету.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Про освіту: Закон України № 1060-ХІІ від 23.05.1991 р. зі змін. та доп. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page>
- 2 ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. – [Чинний від 1996-01-01]. – Київ : Держспоживстандар України, 1996. – 39 с.
- 3 ДСТУ 3018-95 Видання. Поліграфічне виконання. Терміни та визначення. – [Чинний від 1996-01-01]. – Київ : Держстандарт України, 1995. – 24 с.
- 4 ДСТУ 3582-2013 Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1987, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). – [Чинний від 2013-08-22]. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 19 с.
- 5 ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. – [Чинний від 2007-07-01]. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
- 6 Комплекс документів для розроблення складових системи стандартів вищої освіти // Вища освіта: інформаційний вісник Міністерства освіти і науки України та Науково-методичного центру вищої освіти, 2003. - №10.
- 7 Положення про порядок створення та організацію роботи державної екзаменаційної комісії у вищих навчальних закладах України : Наказ Міністерства освіти і науки України № 584 від 24.05.2013 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0955-13>

ДОДАТКИ

Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи

A4 (210x297 мм)

The diagram shows a rectangular page layout for a diploma title page. The paper size is A4 (210x297 mm). The text is centered within a dashed-line border. Dimensions are indicated by arrows: 20 mm from the top and bottom edges to the dashed border, 25 mm from the left edge to the dashed border, and 10 mm from the right edge to the dashed border. The text is as follows:

Форма № Н-9.02

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА
Центр післядипломної освіти і заочного навчання
Кафедра економіки підприємств міського господарства

Пояснювальна записка
до дипломної роботи
освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

на тему: «Обґрунтування резервів зниження витрат
ТОВ «Фенікс»

Виконав: слухач ДВ, групи __
спеціальності
7.03050401 – Економіка
підприємства
_____ Іванов І.І.
Керівник Петров Б.В.
Рецензент Сидоров О.П._____

Харків – 2017 року

Приклад оформлення листа завдання дипломної роботи

A4 (210x297 мм)

20 мм	Форма № Н-9.01	
<p>ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА</p> <p>Центр <u>післядипломної освіти і заочного навчання</u> Кафедра <u>економіки підприємств міського господарства</u> Освітньо-кваліфікаційний рівень <u>спеціаліст</u> Галузь знань <u>0305 – Економіка і підприємництво</u> Спеціальність <u>7.03050401 – Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)</u></p>		
<p>ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри ЕПМГ _____ А.Є. Ачкасов «__» _____ 2017 року</p>		
25 мм	<p>ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ <u>Іванову Івану Івановичу</u></p>	10 мм
<p>1. Тема роботи <u>Обґрунтування резервів зниження витрат ТОВ «Фенікс»</u> керівник роботи <u>Петров Борис Володимирович, доц., к.е.н.</u> затверджені наказом вищого навчального закладу від «18» 02 2013 року № 232-03</p> <p>2. Строк подання студентом роботи «14» червня 2013 р.</p> <p>3. Вихідні дані до роботи <u>Теоретичні та практичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів, законодавство України, періодичні видання, статистичні дані, фінансова та статистична звітність підприємства, внутрішня документація.</u></p> <p>4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) <u>Вступ. 1 Методологічні основи управління витратами підприємства. 2 Дослідження витрат ТОВ «Фенікс». 3 Обґрунтування резервів зниження витрат ТОВ «Фенікс». 4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях. Висновки. Перелік посилань.</u></p> <p>5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) <u>1. Об'єкт, предмет, мета і задачі дослідження. 2 лист – результати теоретичного дослідження теми роботи; 3-5 листи – результати техніко-економічного аналізу діяльності підприємства; 6-7 листи – результати розділу пропозицій та удосконалення.</u></p>		
20 мм		

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Основна частина	Петров Б.В., доц. каф. ЕПМГ		
Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях	Пашков В.О., ас. каф. ЕПМГ		

7. Дата видачі завдання «07» березня 2017 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вивчення літературних джерел за темою роботи		Виконано
2	Обґрунтування вибору теми дипломної роботи та визначення її мети і завдань		Виконано
3	Написання вступу		Виконано
4	Підготовка першого розділу роботи на основі аналізу літературних джерел		Виконано
5	Проведення аналізу і оцінки ефективності діяльності ТОВ «Фенікс»		Виконано
6	Обґрунтування резервів зниження витрат		Виконано
7	Робота над розділом пропозицій та рекомендацій.		Виконано
8	Аналіз та обґрунтування пропозицій з охорони праці на підприємстві		Виконано
9	Висновки		Виконано
10	Оформлення дипломної роботи		Виконано
11	Оформлення графічного матеріалу та презентації роботи, доповіді		Виконано
12	Подання роботи на підпис керівнику		Виконано
13	Подання роботи на підпис зав. кафедрою		Виконано
14	Подання роботи на рецензування		Виконано

Студент _____ Іванов І.І.

(підпис)

Керівник роботи _____ Петров Б.В.

(підпис)

Приклад оформлення змісту дипломної роботи

A4 (210x297 мм)

25 мм

20 мм

верхній колонтитул 1,25 см

ЗМІСТ

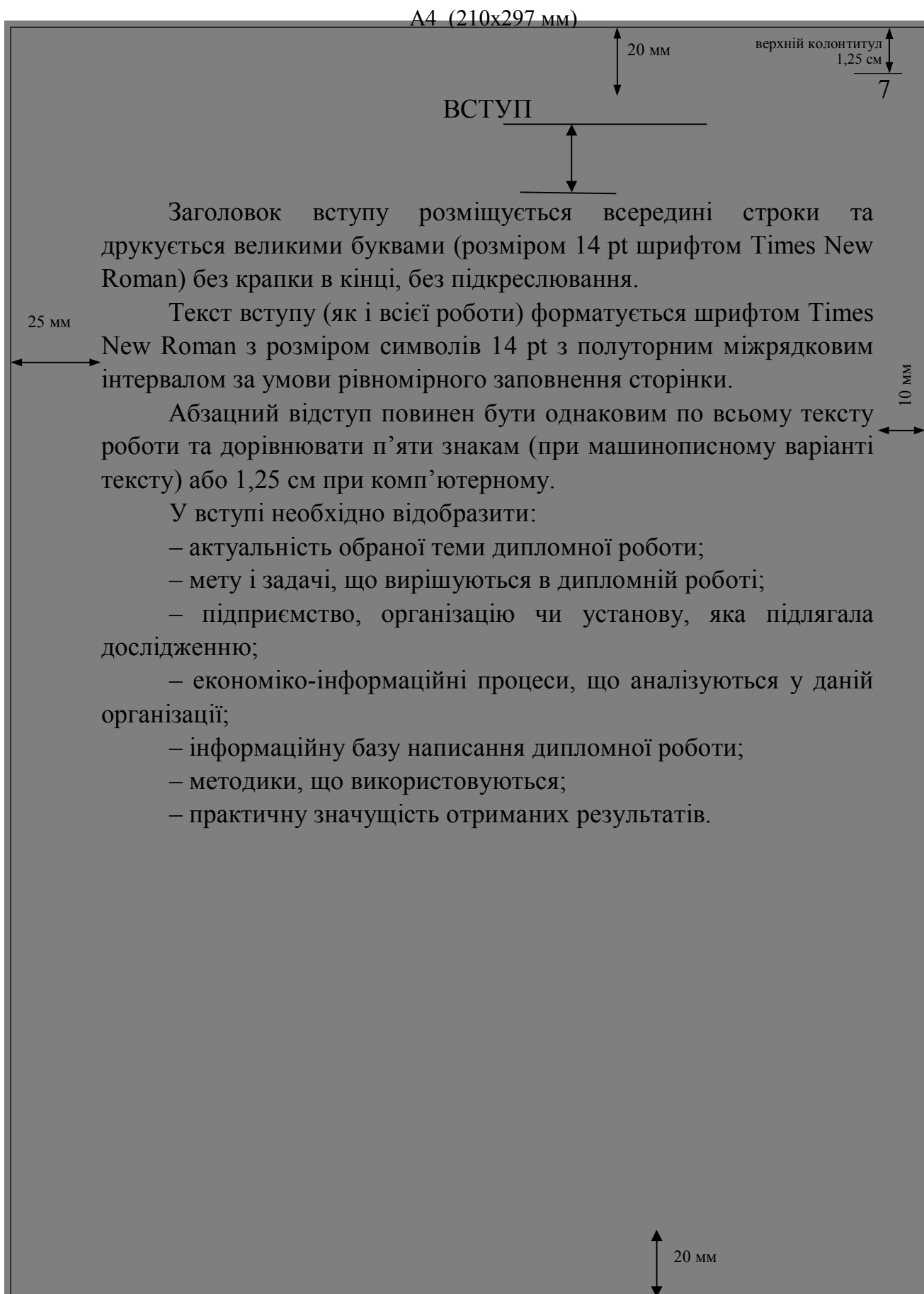
полупортний міжрядковий інтервал з двома незаповненими

10 мм

Вступ	7
1 Теоретичні основи	10
1.1	
1.2	
1.2.1	
1.2.2	
Висновки по першому розділу	
2 Техніко-економічний аналіз	
...	
Висновки	
Перелік посилань	
Додатки	
Додаток А. Назва додатку	
...	
Наочні матеріали	

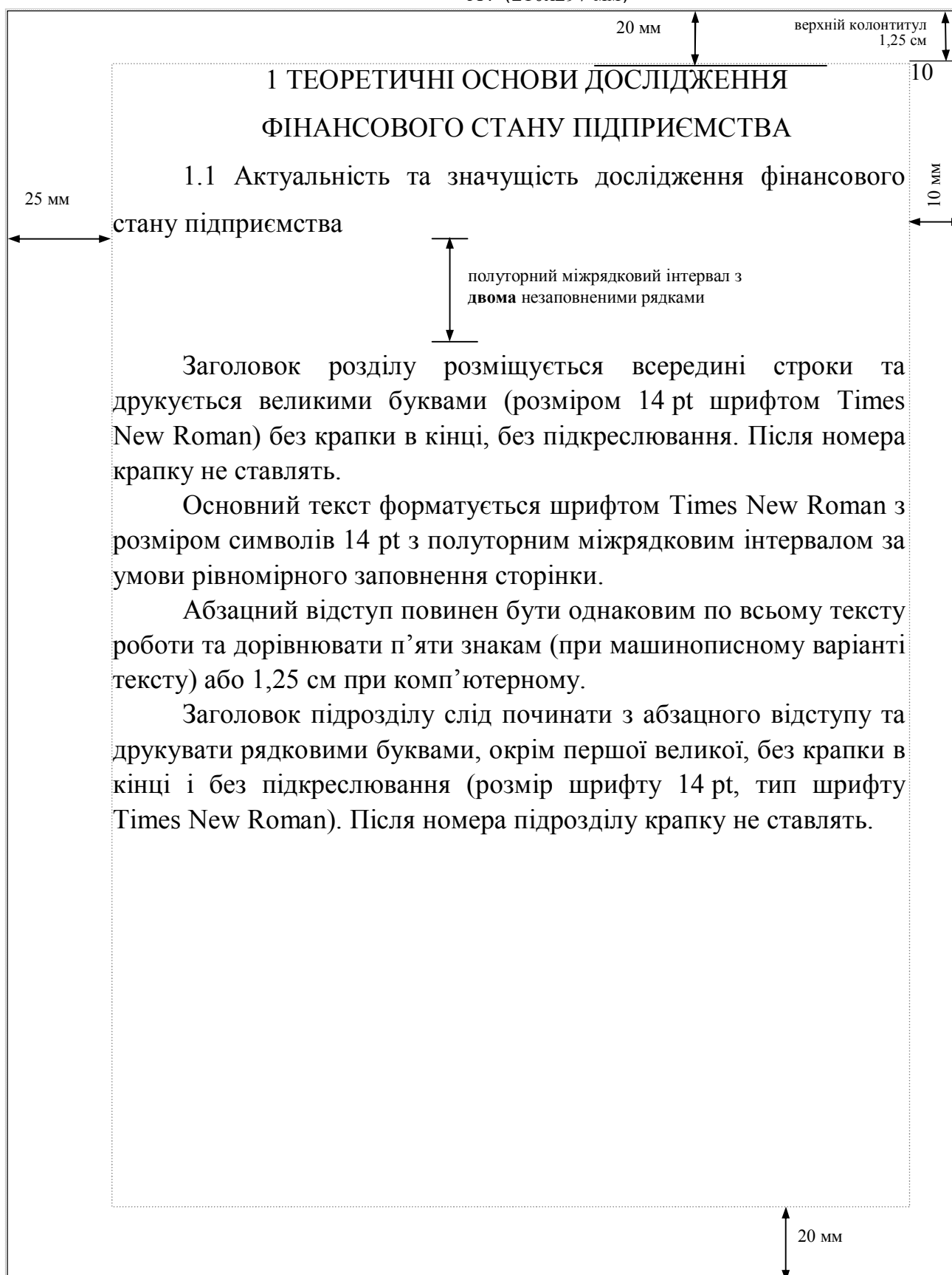
20 мм

Приклад оформлення вступу

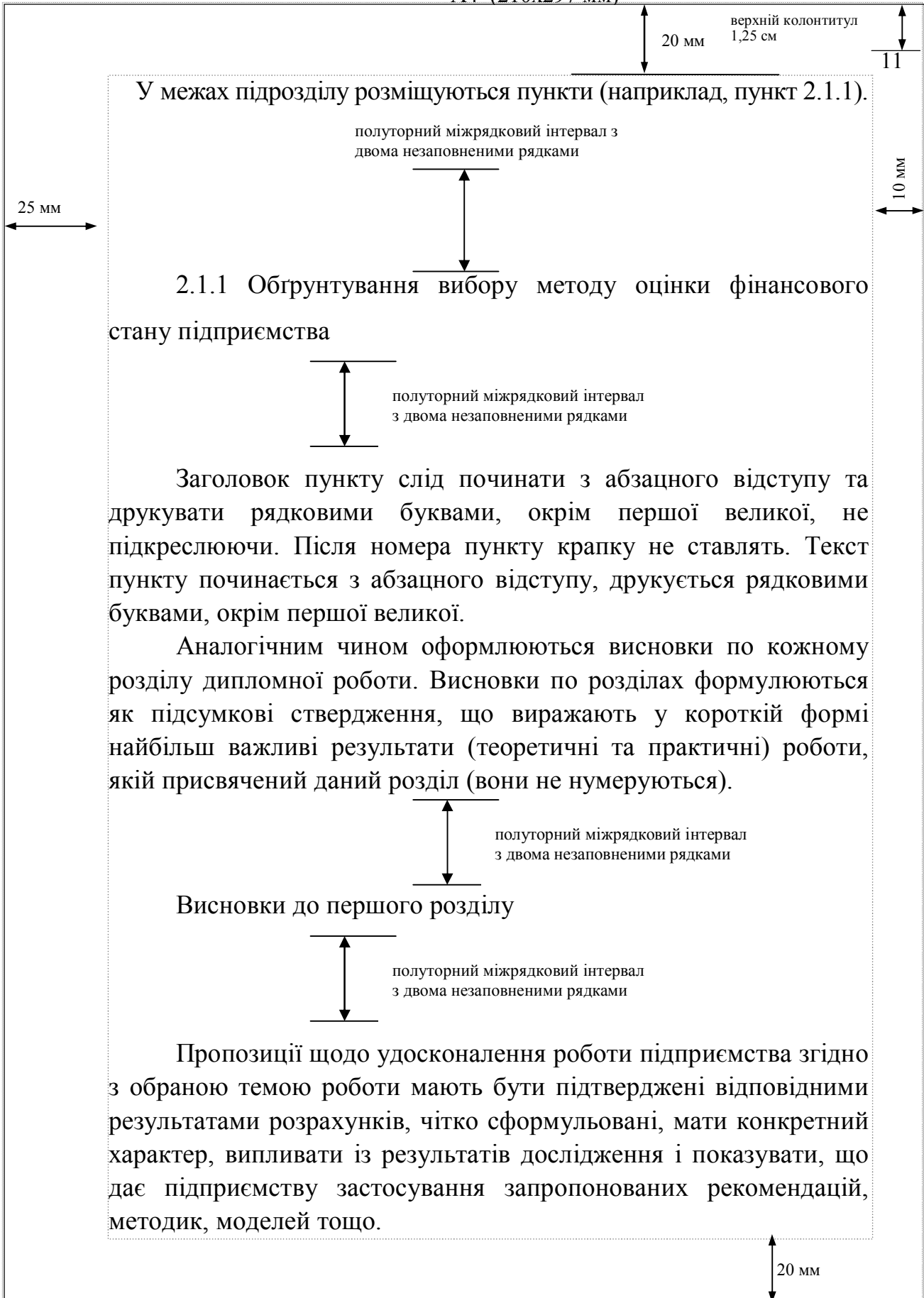

Приклади та правила оформлення структурних елементів дипломної роботи

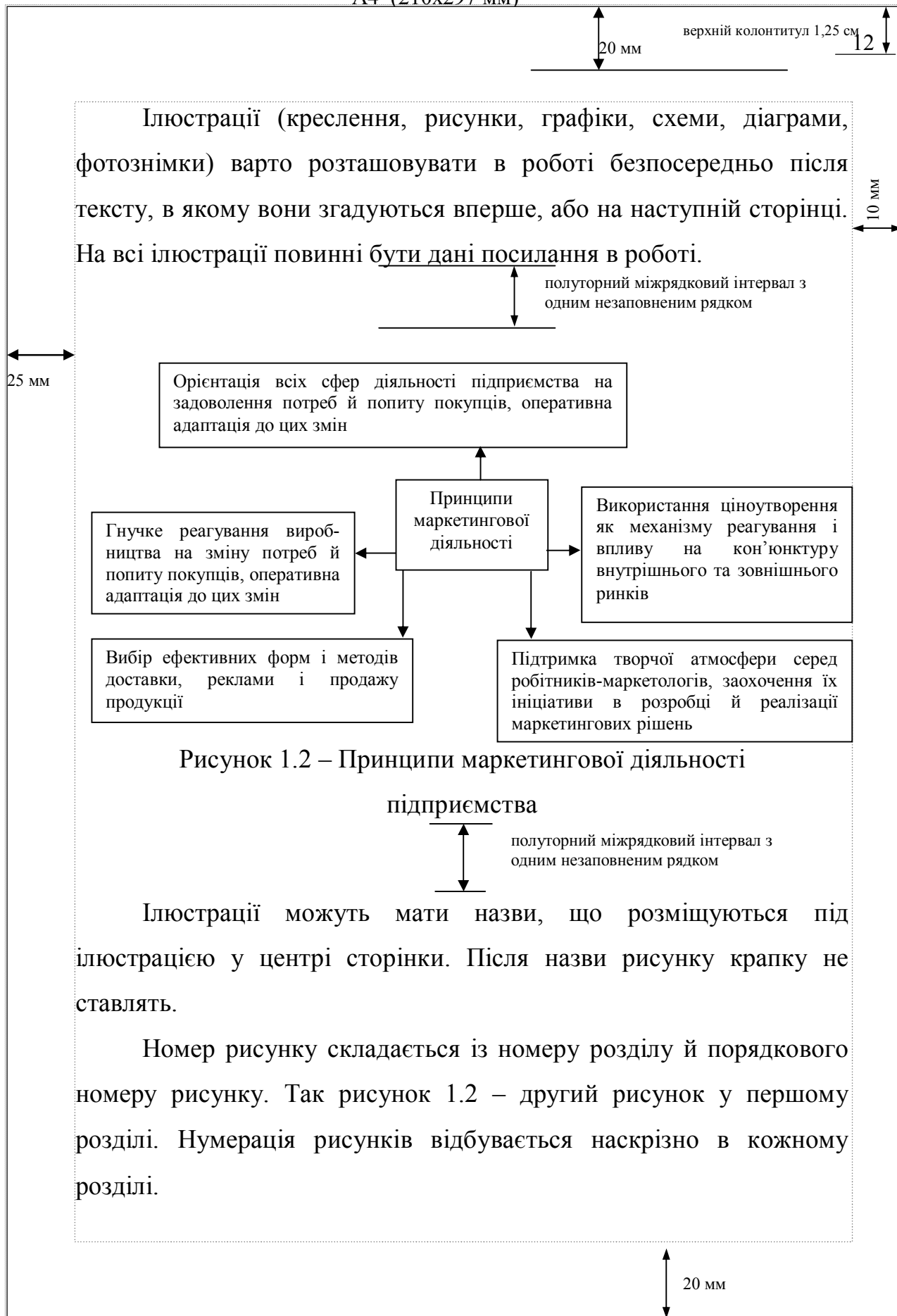
A4 (210x297 мм)

А4 (210x297 мм)

А4 (210x297 мм)

верхній колонтитул
1,25 см
13

20 мм

25 мм

10 мм

Формули й рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище й нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менш одного вільного рядка. Формули й рівняння в роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатку) варто нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номера розділу й порядкового номера формули або рівняння, розділених крапкою, наприклад, формула (2.1) – перша формула другого розділу. Номер формули або рівняння вказують на рівні формули або рівняння в дужках у крайнім правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу або рівняння, варто приводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі або рівнянні.

полугорний міжрядковий
інтервал з одним незаповненим

$$BC = PI \cdot D \cdot 1,03 - 100, \quad (2.1)$$

полугорний міжрядковий інтервал
з одним незаповненим рядком

де BC – розмір річного відсоткового доходу;
PI – прогнозний індекс споживчих цін;
D – коефіцієнт, який дорівнює відношенню фактичного індексу споживчих цін за період, що передує А-року, до цього ж періоду А-року.

20 мм

A4 (210x297 мм)

верхній колонтитул 1,25 см

20 мм

10 мм

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою, або поряд, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку. При цьому в кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

При діленні таблиці на частини допускається її головку або боковик замінювати відповідно номерами граф або рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами графи та/або рядки першої частини таблиці.

25 мм

Слово «Таблиця ___» вказують один раз ліворуч над першою частиною таблиці (можна з абзацного відступу або без нього), над іншими частинами праворуч пишуть з номером таблиці:

«Продовження таблиці _____».

Таблиця 2.3 – Динаміка основних економічних показників господарчої діяльності підприємства за 20__-20__ рр.

Показники	Значення			Зміна 2012/2011 рр.	
	2010	2011	2012	Абс. (+/-)	Відн. (%)
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції					
Собівартість реалізованої продукції					

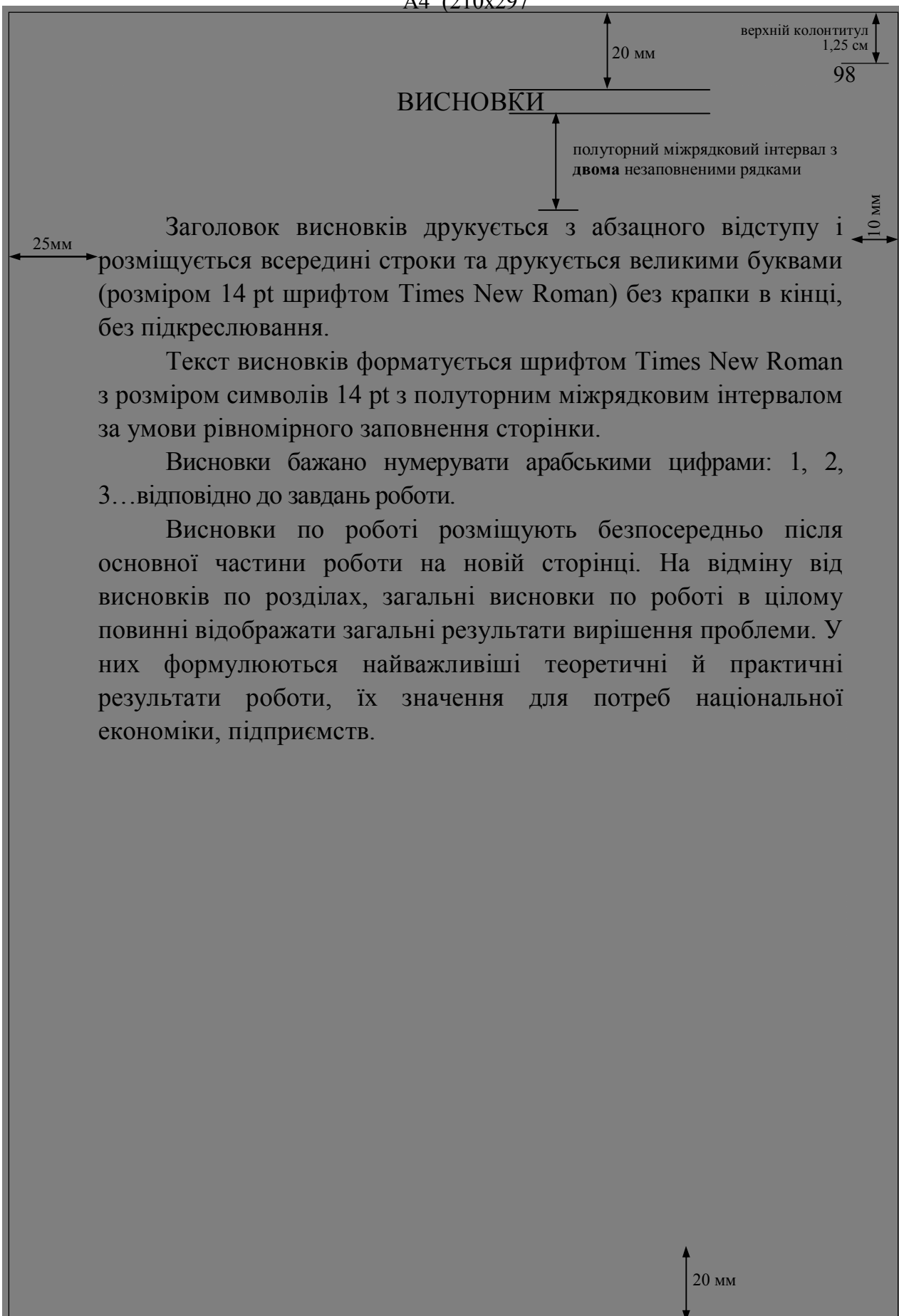
Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6
Валовий прибуток					

20 мм

A4 (210x297)

Рекомендована тематика дипломних робіт

1. Удосконалення виробничої програми підприємства.
2. Обґрунтування напрямків диверсифікації діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання.
3. Оптимізація обсягу та асортиментної структури випуску продукції підприємства.
4. Прогнозування обсягів реалізації продукції підприємства.
5. Удосконалення асортиментної політики підприємства.
6. Формування товарної політики підприємства.
7. Формування програми випуску продукції і визначення резервів збільшення її обсягів.
8. Розробка (планування) виробничої програми спрямованої на забезпечення сталого розвитку підприємства.
9. Обґрунтування напрямків підвищення якості праці промислово-виробничого персоналу підприємства.
10. Побудова ефективної системи мотивації персоналу на підприємстві.
11. Удосконалення системи оплати праці на підприємстві.
12. Удосконалення основних елементів організації оплати праці на підприємстві.
13. Формування мотиваційного механізму управління персоналом підприємства.
14. Шляхи підвищення продуктивності праці й пошук напрямків удосконалення форм та систем оплати праці.
15. Формування системи матеріального стимулювання робітників підприємства.
16. Економічні аспекти організації оплати праці на підприємстві.
17. Розробка напрямків удосконалення оцінки трудових ресурсів підприємства.
18. Ефективність системи матеріального стимулювання працівників підприємства.
19. Впровадження прогресивних методів організації праці робітників.
20. Планування діяльності персоналу підприємства.
21. Реінжиніринг процесів управління людськими ресурсами підприємства.
22. Управління мотивацією персоналу на підприємстві.
23. Обґрунтування напрямків підвищення ефективності використання капіталу підприємства.
24. Напрями покращення використання основного капіталу підприємства.
25. Напрями підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства.
26. Підвищення економічної ефективності використання основних засобів.
27. Напрями покращення використання та відтворення основних засобів підприємства.
28. Удосконалення механізму відтворення основного капіталу підприємства.
29. Удосконалення амортизаційної політики підприємства.
30. Резерви підвищення ефективного використання оборотних активів підприємства.

31. Формування та використання оборотного капіталу підприємства.
32. Удосконалення структури оборотних засобів підприємства.
33. Визначення шляхів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства.
34. Розробка організаційно – технічних заходів з підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства
35. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємств.
36. Шляхи оптимізації обсягу та структури заборгованості підприємства.
37. Удосконалення управління грошовими потоками на підприємстві.
38. Впровадження заходів ресурсозбереження на підприємстві.
39. Економічні аспекти впровадження енергозберігаючих технологій у виробництво.
40. Оптимізація системи управління запасами підприємства.
41. Розробка напрямків раціоналізації матеріально-технічного забезпечення підприємства.
42. Пошук шляхів скорочення виробничого циклу на підприємствах.
43. Розробка заходів щодо оптимізації собівартості продукції промислового підприємства.
44. Резерви зниження собівартості продукції за умов впровадження нової техніки та технології.
45. Шляхи підвищення ефективності управління витратами підприємства.
46. Планування та економічне обґрунтування напрямків зниження витрат підприємства.
47. Оптимізація структури витрат підприємства.
48. Покращення функціонування підприємства шляхом розробки комплексної системи управління витратами.
49. Планування собівартості профільної продукції промислового підприємства.
50. Пошук резервів зниження витрат на підприємстві.
51. Управління витратами підприємства.
52. Обґрунтування нової цінової політики підприємства.
53. Напрямки удосконалення цінової політики підприємства.
54. Вдосконалення механізму ціноутворення на підприємстві.
55. Формування цінової політики підприємства.
56. Удосконалення цінової політики підприємства.
57. Розробка цінової стратегії підприємства.
58. Економічне обґрунтування системи цінових знижок на підприємстві.
59. Формування системи цінових знижок для стимулювання збуту продукції підприємства
60. Формування стратегії оновлення продукції (послуг) підприємства.
61. Шляхи підвищення доходів підприємства.
62. Шляхи підвищення економічної ефективності виробництва окремих видів продукції.
63. Шляхи підвищення економічної ефективності видів діяльності підприємства.

64. Виявлення резервів максимізації прибутку підприємства.
65. Планування та оптимізація прибутку підприємства.
66. Обґрунтування заходів щодо підвищення фінансових результатів діяльності підприємства.
67. Обґрунтування заходів щодо підвищення рентабельності окремих видів продукції підприємства.
68. Розробка заходів з підвищення прибутковості господарської діяльності підприємства.
69. Обґрунтування напрямків підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.
70. Підвищення економічної результативності функціонування підприємства.
71. Визначення резервів і розробка заходів з підвищення ефективності роботи підприємства.
72. Розробка заходів щодо підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.
73. Прогнозування показників економічної діяльності підприємства.
74. Прогнозування фінансових показників діяльності підприємства.
75. Розробка пропозицій щодо покращення фінансового стану підприємства.
76. Розробка заходів з підвищення ділової активності підприємства.
77. Обґрунтування вибору напрямків підвищення ліквідності та платоспроможності підприємства
78. Обґрунтування вибору напрямків підвищення фінансової стійкості підприємства.
79. Шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства.
80. Шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства.
81. Формування системи управління якістю продукції на підприємстві.
82. Розробка заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.
83. Шляхи досягнення конкурентних переваг підприємства.
84. Комплексна оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства на основі показників його господарської діяльності.
85. Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю підприємства.
86. Обґрунтування напрямів посилення конкурентоспроможності підприємства.
87. Удосконалення системи внутрішньовиробничого планування на підприємстві та оцінка ефективності її функціонування.
88. Розробка бізнес – плану розвитку діяльності підприємства.
89. Обґрунтування бізнес проекту створення нового підприємства.
90. Фінансове планування діяльності підприємства.
91. Обґрунтування перспективних напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства.
92. Обґрунтування інвестиційного проекту модернізації обладнання підприємства.

93. Обґрунтування загальної потреби капіталу для розширення (створення нового) підприємства.
94. Розробка інноваційного проекту розвитку підприємства.
95. Економічна оцінка і прогнозування ефективності інвестицій (інновацій) підприємства.
96. Формування концепції інвестиційної привабливості підприємства.
97. Обґрунтування вибору інвестиційного проекту підприємства.
98. Обґрунтування варіантів залучення інвестицій в діяльність підприємств.
99. Удосконалення фінансового механізму управління діяльністю підприємства.
100. Удосконалення системи управління фінансовими ресурсами підприємства.
101. Обґрунтування вибору напрямків підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.
102. Обґрунтування вибору напрямків реструктуризації капіталу підприємства.
103. Оптимізація структури капіталу підприємства.
104. Вдосконалення системи управління акціонерним капіталом підприємства.
105. Формування системи заходів з підвищення ефективності управління грошовими потоками на підприємстві.
106. Оптимізація грошових потоків підприємства.
107. Вдосконалення системи планування грошових потоків підприємства.
108. Обґрунтування вибору напрямків підвищення прибутковості підприємства.
109. Вдосконалення системи управління прибутком підприємства.
110. Обґрунтування вибору напрямків оптимізації політики управління необоротними активами підприємства.
111. Обґрунтування вибору напрямків оптимізації політики управління оборотними активами підприємства.
112. Обґрунтування вибору напрямків реструктуризації активів підприємства.
113. Обґрунтування вибору напрямків підвищення ефективності системи управління виробничими запасами та запасами готової продукції.
114. Обґрунтування вибору напрямків підвищення ефективності системи управління дебіторською заборгованістю підприємства.
115. Оптимізація політики управління грошовими коштами підприємства.
116. Вдосконалення системи розподілу прибутку підприємства.
117. Вдосконалення системи управління капітальними інвестиціями на підприємстві.
118. Оптимізація системи управління джерелами фінансування капітальних інвестицій.
119. Підвищення ефективності системи управління фінансовими інвестиціями.

120. Напрямки підвищення ефективності системи управління формуванням портфеля фінансових інвестицій.
121. Вдосконалення системи управління фінансовими ризиками підприємства.
122. Впровадження системи бюджетування задля забезпечення підвищення ефективності функціонування підприємства.
123. Розробка бюджетів структурних підрозділів підприємства.
124. Управління фінансовою санацією підприємства.
125. Вдосконалення системи управління забезпеченням власними фінансовими ресурсами підприємства.
126. Обґрунтування залучення коштів та їх роль в джерелах фінансування підприємницької діяльності.
127. Формування політики залучення капіталу на підприємстві.
128. Управління фінансуванням поточної діяльності підприємства.
129. Моделювання грошових потоків на підприємстві.
130. Оптимізація фінансових потоків у господарській діяльності підприємства.
131. Обґрунтування вибору напрямків підвищення ділової активності підприємства.
132. Шляхи підвищення інвестиційної привабливості підприємства в сучасних економічних умовах.
133. Шляхи формування та напрямки ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.
134. Управління витратами бюджетної організації.
135. Управління грошовими доходами підприємства.
136. Управління фінансовим результатом діяльності підприємства.
137. Оптимізація використання оборотних коштів на підприємстві.
138. Управління дебіторською заборгованістю організації як основа її фінансової стійкості.
139. Управління кредиторською та дебіторською заборгованістю підприємства.
140. Управління кредиторською заборгованістю на підприємстві.
141. Планування і бюджетування в системі фінансового управління підприємством.
142. Управління портфелем реальних інвестиційних проектів.
143. Пошук шляхів зниження інвестиційних ризиків підприємства.
144. Економічне обґрунтування використання лізингу як форми фінансування капітальних вкладень.
145. Напрямки вдосконалення кредитного портфеля комерційного банку.
146. Удосконалення кредитної політики комерційного банку на сучасному етапі.
147. Підвищення ефективності управління комерційним банком в сучасних умовах.
148. Пошук резервів підвищення ліквідності банку.
149. Розробка системи фінансової діагностики підприємства.
150. Розробка системи моніторингу фінансових показників з метою попередження кризового стану підприємства

151. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.
152. Комплексна оцінка рівня економічної безпеки підприємства.
153. Напрямки підвищення рівня економічної безпеки підприємства.
154. Пошук шляхів покращення рівня економічної безпеки підприємства.
155. Пошук шляхів (резервів) покращення фінансового стану підприємства.
156. Обґрунтування проекту фінансового оздоровлення підприємства.
157. Розробка заходів з проведення фінансової санації підприємства.
158. Економічне обґрунтування реструктуризації промислового виробництва.
159. Розробка програми фінансового оздоровлення підприємства на основі поглибленої діагностики ймовірності банкрутства.
160. Впровадження системи стратегічного контролінгу діяльності підприємства.
161. Впровадження системи оперативного контролінгу діяльності підприємства.
162. Розробка концепції антикризового управління підприємством.
163. Розробка системи антикризового управління підприємством.
164. Розробка та впровадження антикризової програми підприємства.
165. Прогнозування економічної кон'юнктури в процесі антикризового управління.
166. Розробка профілактичних (передкризових) заходів фінансово-виробничої діяльності підприємства.
167. Розробка профілактичних (передкризових) заходів інноваційної активності підприємства.
168. Розробка профілактичних (передкризових) заходів в кадровій роботі підприємства.
169. Створення інформаційної мережі подолання кризових явищ.
170. Розробка механізму сприйняття кризових ситуацій на різних рівнях управління.
171. Розробка шляхів мінімізації впливу господарських ризиків на роботу підприємства.
172. Пошук шляхів та методів регулювання ступеню ризику підприємства.
173. Обґрунтування господарських рішень підприємства в умовах ризику.
174. Управління ризиками підприємства.
175. Формування системи моніторингу оцінки вартості підприємства.
176. Формування системи оцінки вартості гудвілу підприємства.
177. Пошук шляхів оптимізації структури потенціалу підприємства.
178. Комплексна оцінка виробничого потенціалу підприємства.
179. Розробка заходів щодо підвищення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства.
180. Пошук шляхів підвищення виробничого потенціалу підприємства
181. Комплексна оцінка організаційного потенціалу підприємства.
182. Розвиток кадрового потенціалу підприємства.
183. Формування системи управління використанням і формуванням трудового потенціалу підприємства.
184. Управління інноваційним потенціалом підприємства.

185. Формування системи антикризового управління потенціалом підприємства.
186. Обґрунтування стратегії формування та ефективного використання підприємницького потенціалу підприємства.
187. Розробка стратегії підвищення потенціалу підприємства.
188. Організація комерційної діяльності підприємства на принципах маркетингу.
189. Формування збутової політики підприємства.
190. Пошук шляхів розвитку збутової мережі підприємства.
191. Формування стратегічної карти конкурентів і вибір позиції підприємства на ній.
192. Комплексний стратегічний аналіз середовища підприємства.
193. Розвиток нових форм господарської діяльності підприємств.
194. Розробка стратегії диверсифікації діяльності підприємства.
195. Формування стратегії зовнішнього розвитку підприємства.
196. Обґрунтування створення стратегічних інтеграційних об'єднань підприємств.
197. Обґрунтування стратегії виходу підприємства з кризового стану.
198. Обґрунтування конкурентної (ділової) стратегії підприємства.
199. Формування стратегії досягнення конкурентних переваг підприємства.
200. Розробка стратегії розвитку підприємства.
201. Розробка стратегії розвитку продукту.
202. Формування стратегії виходу підприємства на новий ринок.
203. Формування бізнес-стратегії господарського підрозділу.
204. Формування господарського портфеля підприємства.
205. Формування системи стратегічних альтернатив діяльності підприємства і вибір пріоритетної альтернативи.
206. Розробка інвестиційної стратегії підприємства.
207. Формування інноваційної стратегії підприємства.
208. Формування стратегії управління персоналом.
209. Розробка фінансової стратегії підприємства.
210. Розробка маркетингової стратегії підприємства.
211. Розробка стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
212. Обґрунтування стратегічного набору функціональних стратегій підприємства.
213. Обґрунтування ресурсної стратегії підприємства та її складових елементів.
214. Формування стратегії фінансової стабілізації підприємства.
215. Обґрунтування стратегії позиціонування фірми на ринку.
216. Формування дерева структури і варіантів (альтернатив) товарно-ринкової стратегії.
217. Формування дерева структури і альтернативних рішень ресурсної стратегії.
218. Формування дерева структури і варіантів рішень щодо технологічної стратегії.

219. Формування дерева структури і варіантів фінансово-інвестиційної стратегії.
220. Формування дерева варіантів соціальної (кадрової) стратегії.
221. Формування дерева типів і варіантів управлінської стратегії.
222. Розробка стратегічного плану діяльності підприємства.
223. Стратегічне планування розвитку підприємства.
224. Розробка системи стратегічного планування діяльності підприємства.
225. Управління процесом організацій змін підприємства у кризовій ситуації.
226. Управління стратегічними змінами на підприємстві.
227. Формування системи стратегічного управління потенціалом успіху підприємства.
228. Розробка заходів з підвищення якості послуг підприємств житлово-комунальної сфери.
229. Економічна ефективність реформування підприємств житлово-комунального господарства.
230. Удосконалення діяльності підприємств житлово-комунальної сфери.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до організації дипломування та виконання дипломних робіт
(для студентів усіх форм навчання і слухачів другої вищої освіти,
освітнього рівня «Спеціаліст», спеціальності 051 – Економіка)

Укладачі: **АЧКАСОВ** Анатолій Єгорович
СКЛЯРУК Наталія Іванівна
КОВАЛЕВСЬКА Алла Володимирівна
БАЗЕЦЬКА Ганна Ігорівна

Відповідальний за випуск: *Т. А. Пушкар*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2013, поз. 549 М

Підп. до друку 16.03.2017
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 2,3
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків 61002
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017 р.